

DE OORLOG, 4 september 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27806]

[Vrijdag 4 September 1914]

Inhoudsopgave 4 september 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27806]	1
DE OORLOG	3
Van het Westelijk oorlogstooneel.	3
De Fransche regeering naar Bordeaux.	3
Een proclamatie.	3
Fransche berichten.	3
De toestand in België.	3
Op het Oorlogspad.	4
De gevechten in Frankrijk.	5
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	5
De overwinning der Oostenrijkers.	5
Officieele Oostenrijksche berichten.	5
In Oost-Pruisen en Galicië.	6
Een Bulgaar aan het hoofd van Russische troepen.	6
Oostenrijkers en Russen.	6
De Russen in Galicië.	6
Op het slagveld van Tannenberg.	6
Op Zee.	7
Een Fransche vloot op de kust van Dalmatië.	7
De Bosporus.	7
DUITSCHLAND.	7
De verwoesting van Leuven.	7
RUSLAND.	7
Generaal Roeski.	7
ENGELAND.	7
Samoa's gouverneur krijgsgevangen.	7
Indische troepen op het Europeesche oorlogsterrein.	7
TELEGRAMMEN.	8
De nieuwe paus.	8
De Mbret vertrokken.	9
Nederland en de Oorlog.	9
De "Tambora" opgebracht?	9
Een trein naar Zwitserland.	9
Uitvoerverbod van rijst.	9
Vreemdelingenwet.	9
Een antwoord.	9
Postverbinding met België.	9
Toevluchtsoord Scheveningen.	9
Posterijen en Telegrafie.	10
Postwissels voor Egypte.	10
TUINBOUW.	10
Toestand van den tuinbouw.	10
Storing aan de Electriche Centrale.	12
De storing in de Electriche Centrale.	13
Parijsche Beurs.	13
Goudbeweging.	13
Nationale Vermogens.	13
Amerika en de handelsoorlog.	13
Het Engelsche moratorium.	13
De Duitsche steenkolen-industrie en de oorlog.	13
Uit Oostenrijk-Hongarije.	14
Oogstberichten.	14
Oorlogskredietbank voor Berlijn.	14
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27806]	14
DE OORLOG	14
De algemeene toestand.	14
Op het Westelijk oorlogstooneel.	15
Duitsch legerbericht.	15
Een Duitsche aeroplane gevallen.	15
De Duitsche opmarsch.	16

Naspeuringen van Paul Theelen: 4 september 1914

De Duitschers in Frankrijk.	16
Officieel Fransch bericht.	17
Het Westelijk oorlogsveld.	17
Op het Oorlogspad.	17
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	18
Een Oostenrijksche nederlaag.	18
Russische overwinningen.	18
Russen en Oostenrijkers.	19
BELGIË.	19
Burgemeester Max.	19
De Koning.	19
De verwoesting van Leuven.	19
DUITSCHLAND.	20
Graaf Haeseler.	20
De Kozakken in Oost-Pruisen.	20
ENGELAND.	20
Engeland en de oorlog.	20
Voor 't eerst in 't vuur!	22
Nieuws voor den vijand.	22
Engelsche verliezen.	23
Alweer een witboek.	23
Ulster vrijwilligers-divisie.	23
FRANKRIJK.	23
Poincaré te Bordeaux.	23
Weder een vliegmaschine boven Parijs.	23
Het Fransche leger.	23
De houding van Turkije.	23
Parijs vraagt de waarheid.	23
Geen partieele vrede.	24
Een opwekking.	24
OOSTENRIJK-HONGARIJE.	24
De Keizer van Oostenrijk.	24
GRIEKENLAND.	24
Reservisten opgeroepen.	24
ZUID-AFRIKA.	24
Lord de Villiers †.	24
VEREENIGDE STATEN.	25
De Deutsche schepen in Amerikaansche havens.	25
Gelukwenschen voor H. M. de Koningin.	25
Uit de Petroleum-industrie.	25
Landverhuizersverkeer.	25
Geen Hyaena.	26
Nederland en de Oorlog.	27
De dienst op de spoorwegen.	27
TELEGRAMMEN.	27
De nieuwe paus.	27
De laatste plechtigheid.	27
Allerlei van den oorlog.	28
Soldaten-Kranten.	28
Souvereinen-titels.	28
Van den Deutschen Keizer.	28
Onze gezant te Parijs.	28
Dankbaarheid van de Belgische Regeering.	28
Tot steun.	29
Roode Kruis.	29
Voor de militairen.	29
Uitvoer van paarden.	29
Wetenswaardigheden.	29
Krijgsschatten.	29
Een eigenaardige étalage.	30
Pour les blessés français!	30
BEURS EN NIJVERHEID.	30
De Londensche Beurs.	30
Nieuwe Fransche Leening.	30
De Deutsche regeering en de kartels.	30
De Deutsche suiker-industrie en de oorlog.	31

Uit Oostenrijk.	31
Oostenrijk-Hongarije en de oorlog.	31
American Car & Foundry Company.	31

5

EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENBLAD.

DE OORLOG

10 **Een proclamatie van generaal Galliéni. — Op het Oorlogspad. — De verwoesting van Leuven.**

Van het Westelijk oorlogstooneel.

De Fransche regeering naar Bordeaux.

15 PARIJS, 3 Sept. (Reuter.) De president der Republiek en de regeering besloten het volgende manifest te richten tot het land: *Franschen!* Sedert vele weken worden tusschen onze heldhaftige troepen en het leger van den vijand verwoede gevechten geleverd. De moed der soldaten bracht hun op verschillende punten belangrijke voordeelen, maar in het noorden heeft de overmacht der Duitschers ons genoodzaakt tot den terugtocht. Deze toestand noopt den president der republiek en de regeering tot een smartelijk besluit. Om te kunnen waken voor het nationale welzijn rust op de openbare machten den plicht zich tijdelijk uit Parijs te verwijderen. Onder de bevelen van den bekwamen opperbevelhebber is het Fransche leger vol moed en volharding, en zal het tegen den indringer de hoofdstad en de vaderlandslievende bevolking verdedigen. Maar de oorlog moet tegelijkertijd worden voortgezet op de rest van het grondgebied. Zonder vrede, zonder wapenstilstand, zonder ophouden en zonder wankelen zal het land den heiligen strijd voortzetten voor de nationale eer, en het herstel der geschonden rechten. Geen onzer legers is vernietigd; al hebben enkele ook zeer gevoelige verliezen geleden, de leegten zijn dadelijk aangevuld door de depots, en de oproeping van recruten verzekert ons voor morgen nieuwe aanvulling van krachtige mannen. Verduren en strijden, dat moet ons wachtwoord zijn, van de verbonden Fransch-Engelsch-Russisch-Belgische legers; verduren en strijden, terwijl op zee de Engelschen ons helpen om de verbindingen onzer vijanden met de wereld af te snijden; verduren en strijden, terwijl de Russen voortdurend vooruitrukken om in het hart van het Duitse rijk beslissende slagen toe te brengen." Het is de taak van de regeering der republiek dezen hardnekkigen weerstand te leiden. Overall zullen de Franschen opstaan ter verdediging der onafhankelijkheid, maar om deze geweldige worsteling met alle kracht te kunnen voeren, is het noodig dat de regeering vrijheid van beweging behoudt. Op verzoek van de militaire autoriteiten verplaatst de regeering dus voorloopig haar zetel naar een plaats, waar zij in voortdurende betrekking met het geheele land kan blijven. Zij verzoekt den leden van het parlement haar te steunen en allen samen te werken voor de eenheid des vaderlands. De regeering verlaat Parijs, nadat de verdediging van de stad met alle mogelijke middelen is verzekerd. Zij weet, dat zij aan de bewonderenswaardige bevolking van Parijs geen kalnte, berusting en koelbloedigheid heeft aan te bevelen. Zij toont voortdurend op de hoogte te zijn van haar hoge plichten. Franschen, laten wij ons in deze tragische omstandigheden waardig gedragen. Wij zullen ten slotte overwinnen, zegevieren door ijzeren wilskracht, door standvastige en hardnekkige volharding. Een volk, dat niet wil ondergaan en dat daartoe voor geen lijden en voor opoffering terugschrikt, is zeker van de zege. Het stuk is ondertekend door Poincaré en alle ministers.

50

Een proclamatie.

PARIJS, 3 Sept. (Reuter.) Generaal Galliéni heeft de volgende proclamatie gericht aan het leger en de bewoners van Parijs: "De leden van de regeering der republiek hebben Parijs verlaten om een nieuwen stoot te geven aan de nationale verdediging. Ik heb bevel ontvangen Parijs te verdedigen tegen den indringer en ik zal mij van die taak kwijten tot het uiterste.

55

Fransche berichten.

De Engelsche legatie te 's-Gravenhage deelt mede: "In Frankrijk is voortdurend doorgevochten over bijna de geheele gevechtlinie. Britsche cavalerie bestreed met goed gevolg vijandelijke cavalerie, dreef deze terug en maakte tien kanonnen buit. Het Fransche leger zette het offensief voort en won terrein in de streek van Lotharingen.

65

De toestand in België.

ANTWERPEN, 3 September. (Eigen Bericht.) (Officieel.) De toestand is dezelfde

70 gebleven in de provinciën Antwerpen en Limburg. Hasselt is geheel vrij. In het noorden van Brabant hebben Duitsche bezettingstroepen, bestemd tot dekking van verkeerswegen, talrijke verschansingen opgeworpen en voor hun front talrijke bruggen over de rivier de Dyle vernield.

Op het Oorlogspad.

GENT, Donderdagnacht.

75 Aan de correspondenties van een onzer buitengewone verslaggevers in België ontleenen wij nog: Ik heb een vermoeden dat achter mij vanochtend bij het krieken van den dag uit Tourcoing (bij Rijssel) vertrokken naar Ostende, ben ik met mijn trouwen reisgezel van de "Daily News", na onze kopij op de boot bezorgd te hebben (wat op zichzelf reeds een feit van beteekenis is), weer op trek gegaan en wij hebben het
80 gebracht tot Impe bij Londerzeel, zoowat halfweg tusschen Dendermonde en Mechelen. Wij hadden gehoopt het tot Mechelen te kunnen brengen, doch de trein liep niet verder dan Londerzeel. Van daar zijn we op stap gegaan naar Impe, ongeveer 5 K.M. van Londerzeel, omdat wij hoorden dat daar eergisteren een scherp gevecht geleverd was. Impe is een klein dorpje; de vijf buitenste huizen hadden het hard te verduren gehad
85 van het geschut- en geweervuur der Belgen; de Duitschers hadden stelling genomen in het dorp. Drie naast elkander staande huizen waren puinhoopen; de muren stonden nog en binnen die bouwvallen smookte en smeulde het. In de keuken van een der huizen hing een Delftsche kruik tegen den wand – het eenige voorwerp dat niet kapot was. De beide andere huizen waren vol gaten van 't geschutvuur. En arbeider leidde ons rond en vertelde hoe hij met de bewoners in de kelders was gevlucht gedurende het gevecht. De
90 Belgen hadden 70 dooden; van de Duitschers wist hij niets; hij meende dat deze hun dooden en gewonden hadden meegenomen. Op onzen weg naar Impe waren wij een post soldaten van het 6e regiment gepasseerd, die onze papieren nagezien had; wij gaven hun een krant van Gent, die gretig aangepakt werd. Laat ik toekomstigen
95 oorlogscorrespondenten den raad geven altijd veel nieuwe dagbladen bij zich te hebben. Het is een patent middel om zich populair te maken. Bij dezen post vertelde men ons, dat een post Duitschers vlak bij Impe stond; zoodat wij wel tusschen beide vuren waren. Teruggaande, door het dorp naar het station loopend, hoorden mijn metgezel en ik paardengetrappel op de keien. "De uhlanen", dachten wij beiden. Het
100 waren twee groote Belgische Roode-Kruis-wagens – leeg; waar zij heen gingen, waar vandaan zij kwamen – ik weet het niet. Voortdurend staat men hier voor dergelijke verrassingen. Wij stonden daar in het dorpje Londerzeel op 12 K.M. afstand van Mechelen, waar eergisteren hevig gevochten was, op 3 K.M. van Impe, waar ik het slagveld pas gezien had en waar Duitschers en Belgen op een steenworp afstand van
105 elkaar stonden en op 14 K.M. van Brussel, bezet door de Duitsche troepen. Bij den overweg passeerde ons een Belgisch infanterist op een fiets. Hij riep ons een "goeden avond" toe. Ik beantwoordde zijn groet in het Hollandsch. Achter hem reed een burger ook op een fiets. Bij de barrière van de spoor sprong de soldaat van zijn wiel, keerde zich om, legde zijn geweer op mij aan en riep mij iets toe. Ik verstond
110 niet wat hij zei – hij sprak Vlaamsch, dat niet goed verstaanbaar was – doch stak mijn handen in de hoogte en riep mijn gezel toe: "hands up". De soldaat was hevig opgewonden; de hem vergezellende burger evenzoo; deze riep den soldaat toe, dat hij mij eerst moest schieten, want dat ik degeen was die gevraagd had waar de Duitschers begraven waren. In een oogwenk waren wij omringd en omstuid door een honderdtal
115 opgewonden dorpelingen, en enkele soldaten. Twee hunner dekten ons met hun geweren, twee anderen fouilleerden ons. Gelukkig alles in orde; maar de opwindung was onbeschrijfelijk. Het interessante van het geval was, dat de hoofdaanklacht was, dat ik gevraagd had naar de plaats waar de Duitschers hun dooden hadden begraven; dit geeft wel een typischen kijk op hetgeen in hun oogen het belangrijkste was. Mijn Kodak werd mij ongemolesteerd teruggegeven, terwijl de détailstafkaart van mijn gezel evenmin achterdocht wekte. Uit het bovenstaande zal men begrijpen, dat het niet
120 altijd gemakkelijk is ter plaatse feiten te verzamelen. De achterdocht van de bevolking is groot en in sommige kleine plaatsen heerscht ware anarchie, in dezen zin, dat de autoriteiten bezig zijn met zaken van meer belang.

125 Het is mij niet duidelijk geworden wat de beteekenis is geweest van den slag bij Mechelen. Gisteren en vandaag is wederom hevig gevochten bij Epeghem (iets bezuiden Mechelen) en voor zoover ik kan nagaan zijn de Duitschers hierbij offensief opgetreden. Evenwel, al deze kleine gevechten – gelijk de schermutseling bij Impe –
130 zijn slechts incidenten en er is een gevaar in, ter plaatse conclusies hieruit te trekken. Men komt ter plaatse na afloop van het gevecht en de aanwijzingen en schattingen van de bevolking zijn zoo door endoor onbetrouwbaar, dat zij soms vermakelijk zijn. Ik wil trachten dan ook alleen mijn lezers een indruk te geven van

135 den toestand in dit oorlogsland. In den trein vanavond zat ik met drie vrouwen,
vluchtelingen uit Mechelen, die naar Brugge gingen. Mijn buurman was een Belg uit den
beschaafden stand, die zijn zoon — in het 11e regiment — had pgezocht. Verleden
Maandag had hij hem gevonden bij Mechelen, had met hem op het stroo in het bivak
geslapen. Terugkomend van dat bezoek was hij aangehouden door een Duitse
140 patrouille, die zijn auto geconfisqueerd had. De luitenant had hem zijn spoorgids met
grootte spoorwegkaart ontnomen en hem verder zijn twee kranten, de "Indépendance" en
de "Etoile Belge", afgekocht; had hem daarvoor 15 pfennig gegeven en mijn Belg had
hem één centime teruggegeven.

145 Ik schreef vanochtend al met een enkel woord over de landing der Engelschen te
Ostende. Er zijn zoowat 3000 geland; er zijn nog meer op weg. Het zijn Royal Marines
en ze zien er flink uit. Groote opwinding natuurlijk. Voor de haven lagen een paar
destroyers; geheel Ostende was uitgelopen, de zon scheen en het was een schoon
schouwspel. De afgelopen dag is wel interessant geweest voor mijn reisgezel en
150 mijzelf, daar wij een afstand van ongeveer 200 K.M. hebben afgelegd in iets meer dan
12 uren, n.l. van Lille tot Ostende en van Ostende tot Londerzeel (bij Mechelen), en
voortdurend in aanraking waren met de Belgische, Engelsche, Fransche en Duitse
troepen. En toch is het moeilijk zich zelfs hier in te denken in dezen oorlog. Zoo af
en toe komt het feit ineens als een schok voor ons, maar meestal is alles zoo
vreedzaam, zoo rustig, dat men den oorlog vergeet.

155 GENT, Vrijdagochtend.

Ik schrijf dezen in de wachtkamer, op dezelfde plaats waar ik een week geleden
afscheid nam van de in paniek vluchtende Engelsche correspondenten, mij achterlatend
met hun bagage. Nu is alles rustig en vredig hier. Mijn trein zal juist bijtijds in
160 Ostende komen voor de boot naar Folkestone; er is maar één boot daags thans en het is
de eenige kans om kopij weg te krijgen. Ik kocht hier zoeveen een nummer van de
"Indépendance Beige" van heden. De directeur van de "Indépendance" is met zijn staf
van Brussel hierheen getrokken bij den intocht van de Duitschers, is toen naar
Brugge, daarna naar Ostende gegaan en is thans hier weer teruggekeerd. Hij wil
165 trachten zijn blad te doen verschijnen tot het einde van den oorlog. Het blad van
vanochtend maakt een uiterst pessimistischen indruk. Het is alsof alle hoop van
België thans op Rusland gevestigd is.

De gevechten in Frankrijk.

170 BERLIJN, 3 September. (Eigen bericht.) De berichten over de gevechten in Noord-
Frankrijk worden in de Berlijnsche bladen zoo opgevat, dat daarmede de weerstand van
het Fransche leger gebroken is, daar de Franschen thans niet meer over actieve
troepen beschikken, die nog niet verslagen zijn. De "Voss. Ztg." schrijft: "Het is
niet uitgesloten, dat de voorste Duitse troepen reeds in enkele dagen voor Parijs
175 verschijnen". De "Voss. Ztg." zegt verder: "De beteekenis van de overwinning, die het
leger van generaal Von Bülow bij St. Quentin behaalde, blijkt uit het feit, dat vier
Fransche legerkorpsen en drie reservedivisies tegenover de Duitse troepen in het
veld stonden." "De concentrische opmarsch der Duitse legers in het westen gaat
onafgebroken voort en iedere dag brengt nieuwe successen, die echter slechts gemeld
180 worden zoo zij van beslissende beteekenis voor de geheele operaties op het westelijk
oorlogstooneel zijn."

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

De overwinning der Oostenrijkers.

185 WEENEN, 3 Sept. (W. B.) De telegrammen der oorlogs-correspondenten aan de bladen
bevestigen, dat het resultaat van den grooten slag in het zuiden van Russisch-Polen
als een volslagen schitterende overwinning langs het geheele noorderfront kan worden
beschouwd. Op den oostelijken vleugel duurt het gevecht nog voort. In alle berichten
wordt geconstateerd, dat aan Oostenrijksch-Hongaarsche zijde, voornamelijk in Oost-
190 Galicië, het spionnenwezen ten gunste van Rusland zich zeer onaangenaam doet
gevoelen.

Officieele Oostenrijksche berichten.

195 Met het oog op de verschillende berichten die in het buitenland verspreid zijn
omtrent het oorlogstooneel in Galicië, Polen en Servië verzoekt de Oostenrijksch-
Hongaarsche legatie het volgende mede te deelen: De verbitterde strijd tusschen
Zamosz en Tyszones heeft na een geheele week te hebben geduurd, geleid tot een
volledige overwinning van generaal Auffenberg. Het Oostenrijksch-Hongaarsche leger
heeft ongeveer 50,000 gevangenen gemaakt en heeft 200 kanonnen genomen. De Russische

200 troepen zijn in vollen aftocht en zijn weder over den Boeg getrokken. De overwinnaar
van Krasnik generaal Dankl van overwinning tot overwinning schrijdende, valt thans
Lublin aan. In Oostelijk-Galicië is het Oostenrijksch-Hongaarsche leger, ofschoon het
werd aangevallen door veel talrijker Russische strijdkrachten, er toch in geslaagd
205 de berichten van dit gedeelte van het oorlogstooneel niet zoo schitterend als de
voorgaande, aangezien het oostelijke leger er nog niet in is geslaagd een even
beslissende overwinning te behalen. Wat de berichten betreft omtrent Servische
overwinningen vooral uit Nisch komende, gedurende de afgelopen week, deze zijn zoo
talrijk en zoo tastbaar verzonnen geweest, dat de legatie noch den tijd, noch de
210 moeite heeft willen nemen ze tegen te spreken. Zij bepaalt zich er dus op dit
oogenblik toe te constateeren, dat de berichten, volgens welke het Servisch leger te
Terz – een plaats die trouwens onvindbaar is op de kaart – een Oostenrijksch-
Hongaarsch leger zou vernietigd hebben, dat 15,000 man zou hebben verloren, terwijl
duizenden krijgsgevangenen zouden zijn gemaakt en talrijke kanonnen zouden zijn
215 genomen, geenszins aan de feiten beantwoorden. Even volmaakt onjuist is het
lasterlijke bericht omtrent het vermoorden van kolonel baron Holthausen door zijn
eigen troepen en omtrent beweerde opstanden in Herzegowina, in Galicië en in Bohemen.
Deze beide laatste berichten hebben zelfs de lachlust in Weenen opgewekt, daar deze
provinciën, gelijk trouwens alle deelen van de monarchie, het tooneel zijn geweest
220 van geestdriftige verbroederingsbetoogingen tusschen de verschillende
nationaliteiten.

In Oost-Pruisen en Galicië.

225 De Fransche legatie te 's-Gravenhage bericht: Op het oostelijk terrein van den oorlog
sloot het Russische leger Koningsbergen in. De Russen hebben vier Oostenrijksche
legerkorpsen bij Lemberg volkomen verslagen, brachten hun enorme verliezen toe en
maakten 150 kanonnen buit.

Een Bulgaar aan het hoofd van Russische troepen.

230 PETERSBURG, 3 Sept. (Petersb. Telegraaf-agentschap.) Aan de laatste veldslagen in
Galicië is een werkzaam aandeel genomen door generaal Redko Dimitriew, oud-gezant van
Bulgarije in Rusland, thans generaal van het Russische leger. Hij behaalde aan het
hoofd van zijn afdeeling reeds menig belangrijk succes.

Oostenrijkers en Russen.

235 BERLIJN, 3 Sept. (Eigen Bericht.) De "Lokal Anzeiger" meldt, dat de buitengewone
dapperheid van de Oostenrijksche troepen in den strijd tegen Rusland alle bezorgdheid
wegneemt voor de thans nog bedrukte troepen benoorden Lemberg. De legers van Pukallo
en Baroevies worden tot de dapperste gerekend van het Oostenrijksche leger. De
240 Oostenrijksche leger-commando's klagen veel over spionage door Russenvrienden in
Galicië, die overdag door rook, des nachts door lichtseinen de Russen waarschuwen, en
vaak ook van spiegels gebruik maken. Zoodra de Russen in een gevaarlijke positie
zijn, worden zij door seinen gewaarschuwd.

De Russen in Galicië.

245 PETROGRADE, 3 Sept. (Petersb. Telegraafag.) Een officieele mededeeling van den
grooten generalen staf meldt: Na een slag van zeven dagen hebben de Russen zich
meester gemaakt van de zeer versterkte stellingen, vijftien tot twintig wersten voor
de stad Lemberg aangelegd, en naderen zij de voornaamste forten. Na een uiterst
250 krachtig gevecht werden de Oostenrijkers op 1 September uiteengeslagen; zij vluchtten
in wanorde, met achterlating van groote en kleine kanonnen, en hunne veldkeukenen. De
Russische voorhoede en de cavalerie vervolgde den vijand, die groote verliezen leed
aan dooden, gewonden en gevangenen. Het Oostenrijksche leger, dat bij Lemberg
opereerde, was samengesteld uit het 3e, het 11e en het 12e corps, benevens uit
255 gedeelten van het 7e en het 14e corps. Dit leger schijnt thans volkomen verslagen.
Bij de vervolging door de Russen moesten de Oostenrijkers, die in de richting van
Guila en Lysa terugtrokken, nog 31 kanonnen achterlaten. De Russische troepen bewegen
zich langs wegen, die bedekt zijn met overblijfselen van het artillerie-park en
convooien van allerlei benodigdheden. Het geheele aantal kanonnen, door de Russen op
260 het gevechtveld van Lemberg genomen, bedraagt 150.

Op het slagveld van Tannenberg.

265 Na een hevig gevecht werden de Russen teruggeslagen, vele duizenden gevangen genomen,
geschut en machine-geweren buitgemaakt. De Russen werden in het oosten op de meren
teruggeslagen. Tegelijk viel het legerkorps, dat zuidelijk van de landweer stond,

over Neidenburg de Russen aan, met sterk omgebogen rechter vleugel. En uit het Noorden, uit Allenstein, Wartenburg, Bischofsburg kwamen nog sterke afdeelingen, met een krachtigen linkervleugel bij Passenheim, zoodat de Russen van drie, bijna van vier zijden werden omgetrokken en op de meren werden teruggeslagen. Het resultaat van de overwinning is nog niet te overzien. Zeventig duizend Russen werden gevangen genomen, met driehonderd officieren, die blij waren dat men hen niet doodde. De strijd wordt voortgezet met de vluchtende Russische legerkorpsen, die bij Neidenburg verbitterde boschgevechten leveren. De hier geleverde slag wordt de slag bij Tannenberg genoemd; Tannenberg ligt op vroeger Russisch gebied. Hier leed de Duitsche ridderorde onder den grootmeester Ulrich von Jungingen op 15 Juli 1410 een nederlaag van de vereenigde Polen en Lithauers, onder den Lithauschen grootvorst Jagellow, waardoor de koloniseerende arbeid der Duitsche ridders in het oosten ernstig werd benadeeld. Bij het nabij Tannenberg gelegen plaatsje Soldau leverde op 26 December 1816 de Pruisische generaal L'Estocq een hevig gevecht tegen den Franschen maarschalk Ney, waarin de Fransche troepen de overwinning behaalden. Thans hebben bij Tannenberg-Soldau de Duitsche troepen een overwinning op de Russen behaald.

Op Zee.

Een Fransche vloot op de kust van Dalmatië.

WEENEN, 3 Sept. (W. B.) Officieel wordt bekend gemaakt: "In den ochtend van 1 September verscheen de Fransche Middellandsche Zee-vloot, bestaande uit 16 groote schepen, nl. slagschepen en pantserkruisers en een groot aantal torpedobooten, op grooten afstand voor den ingang van de baai van Cattaro (Dalmatië), loste veertig schoten uit zwaar geschut op het verouderde fort op Punta d'Ostro, echter zonder eenige schade aan te richten. Drie man van de bezetting werden licht gewond. De vloot voer toen eenigen tijd in noordwestelijke richting en zette daarna koers naar het zuiden, om, naar het scheen, de Adriatische Zee te verlaten. Blijkbaar was de bedoeling een demonstratie van de Fransche vloot aan onze zuidelijke kust te houden." De Fransche legatie te 's-Gravenhage ontving de volgende mededeeling: Het Fransche eskader heeft op 1 en 2 September alle vestingwerken en versterkingen van Oostenrijk aan den ingang van den havenmond van Cattaro gebombardeerd en vernield en daarop zee gekozen in een onbekende richting om zijn operaties voort te zetten.

De Bosporus.

KONSTANTINOPEL, 3 Sept. (W. B.) De afdeeling voor kartographie van het ministerie van marine publiceert een verordening over de doorvaart door den Bosporus. Daarin wordt een verboden zone aangegeven, die slechts onder leiding van een loods van zonsopgang tot een uur voor zonsondergang bevaren mag worden.

DUITSCHLAND.

De verwoesting van Leuven.

Het Duitsche consulaat-generaal te Amsterdam heeft van het ministerie van buitenlandsche zaken te Berlijn, onder dagteekening 3 Sept. het volgende telegram ontvangen: "In tegenstelling met berichten van vijandelijke zijde kan gemeld worden, dat de voorwerpen van kunst te Leuven zooveel mogelijk gespaard zijn. Volgens Nederlandsche berichten is het Raadhuis niet beschadigd, de St. Peterskerk wel; deze kon echter hersteld worden. De kunstschaten en schilderijen zijn alle intact gebleven.

RUSLAND.

Generaal Roeski.

Generaal Roeski, de opperbevelhebber van het Russische leger, dat bij Lemberg de overwinning behaalde, heeft zich reeds als luitenant in den Russisch-Turkschen oorlog onderscheiden. In den aanvang van den Russisch-Japanschen oorlog maakte hij deel uit van den generalen staf van het tweede leger in Mandsjoerije. Roeski, die bekend staat als een echte houwdegen, is thans zestig jaar oud.

ENGELAND.

Samoa's gouverneur krijgsgevangen.

WELLINGTON (Nieuw-Zeeland), 2 Sept. (Reuter.) De Duitsche gouverneur van Samoa, die capituleerde, is als krijgsgevangene naar de Fidje-eilanden overgebracht.

Indische troepen op het Europeesche oorlogsterrein.

Volgens een mededeeling uit Konstantinopel aan de "Südslavische Korrespondenz" laten de bladen aldaar zich zeer ongunstig uit over het aan Engeland toegeschreven plan om Indische hulptroepen over te laten komen om aan den strijd in Europa deel te nemen.

Zij meenen zelfs, dat Engeland, gezien de toestand van opgewondenheid, waarin de Mohamedanen in Indië verkeeren naar aanleiding van de houding, die Engeland heeft aangenomen tegenover Turkije, daarmee zeer gevaarlijk spel zou spelen.

335

TELEGRAMMEN.

De nieuwe paus.

ROME, 3 Sept. (Reuter.) Prins Chigi kreeg om 11 u. 15 bericht van de verkiezing van kardinaal Della Chiesa; om 11 u. 20 ontving monseigneur Mischiattelli een schrijven van den nieuwen Paus met verzoek de hekken van St. Pieter te openen, daar thans spoedig de afkondiging van de Paus-keuze geschied zou zijn. Om 11 u. 25 verscheen de ceremoniemeester, monseigneur Respighi, op het midden-balcon en liet het roode tapijt ontrollen. De menigte van vele duizenden hief een luid gejuich aan. Tien minuten later kwam kardinaal Della Volpe, de deken van de orde der diakenen, op het balcon met monseigneur Capatasti aan zijn rechterhand en deelde op de gebruikelijke wijze de verkiezing mede van kardinaal Della Chiesa tot Paus; hij voegde hieraan toe, dat deze den naam van Benedictus XV had aangenomen. De menigte barstte opnieuw in gejuich uit en trad daarop het kerkgebouw binnen om den eersten zegen van den nieuwen Paus te ontvangen. De nieuwe Paus nam den naam aan van Benedictus XV. (Omtrent den nieuwen Paus ontleenen wij het volgende aan "De Tijd": Zijne Eminentie Kardinaal Giacomo della Chiesa werd op 21 Nov. 1854 te Genua geboren — zijne ouders waren markies Giuseppe della Chiesa en markiezin Giovanna Migliorati — en heeft dus den leeftijd bereikt van 60 jaren. Na zijn studiën te hebben volbracht aan het gymnasium te Genua, aan de universiteit aldaar en aan het Collegio Capranica, werd hij op 21 December 1878 priester gewijd, verrichtte daarna zijn studiën aan de academie voor adellijke geestelijken en werd vervolgens verbonden aan het secretariaat voor Buitengewone Kerkelijke Aangelegenheden. Na te Madrid de functiete hebben vervuld van secretaris der nuntiatuur kwam hij met den tot pauselijk staatssecretaris benoemden nuntius — Mgr. Rampolla — mede naar de Eeuwige Stad om daar te worden verbonden aan het staatssecretariaat, waarbij hij ten slotte het ambt vervulde van substituut. Mgr. della Chiesa werd in 1907 — als opvolger van wijlen kardinaal Svampa, — verheven op den aartsbisschoppelijken zetel van Bologna, waar hij zich onderscheidde door zijn eminente gaven en buitengewonen herderlijken zielenijver, die in Mei van dit jaar door den H. Stoel beloond werden met de verheffing tot het kardinaalspurper.)

365

ROME, 3 Sept. (Reuter.) Paus Benedictus XV verscheen om 11.45 op het binnenbalkon van de St. Pieterskerk. Nauwelijks was de komst van den paus aangekondigd, of de menigte begroette hem hartelijk. De paus droeg het pauselijk gewaad. Na de gebruikelijke ceremoniën gaf de paus zijn zegen, welke de aanwezigen geknield ontvingen. Daarna trok de paus zich onmiddellijk terug in zijn appartementen onder het gejuich van de menigte, die daarop het kerkgebouw verlieten.

370

ROME, 3 Sept. (Reuter.) Zoodra de stemming in het Conclave, die tot resultaat had gehad, dat kardinaal Della Chiesa tot paus was gekozen, was afgeloopen, werd mgr. Boggiani, secretaris van het Conclave, met den ceremoniemeester en den sacrista toegelaten in de Sixtijsche Kapel. De kardinaal-deken boog met de dekens van kardinalen-priesters en kardinalen-diakens voor den zetel van Della Chiesa en vroeg hem volgens den gebruikelijken vorm of hij het pausschap aanvaardde. *) Toen daarop een bevestigend antwoord was gegeven, werden alle baldakijns boven de zetels van de kardinalen nedergelaten met uitzondering van die van Della Chiesa. Deze antwoordde op een vraag van den kardinaal-deken, dat hij den naam Benedictus XV wilde aannemen. Mgr. Boggiani maakte daarna met den opperceremoniemeester de officieele acte op van de verkiezing en aanneming. Toen kwamen de Conclavisten de kapel binnen en begeleidde zij den nieuwen paus naar de kleedkamer, waar hij de witte kousen en de roode schoenen aandeed, het witte kleed, het koorhemd en de roode muts. Kardinaal Della Volpe, deken der diakens, deed hem de roode met goud geborduurde stola om. Daarop ging de Paus weder naar de Sixtijsche kapel terug, nam plaats op den troon op de trede van het altaar voor de hulding door de kardinalen, die hem hand en voet kusten en daarna door den Paus omarmd en gezegend werden. Mgr. Della Volpe stak, den Paus den visschersring aan den vinger, dien deze aan mgr. Demico ter hand stelde om er zijn naam in te laten graveeren. De Paus, gevolgd door de kardinaals, verliet daarop de Sixtijsche kapel en begaf zich naar zijn appartement en vervolgens naar het inwendige van de basiliek St. Pieter om den zegen uit te spreken. Onmiddellijk daarna keerde de Paus naar de Sixtijsche kapel terug, waar hij ten tweeden male de hulding der kardinalen in ontvangst nam.

395

*) Die vraag luidt aldus: Acceptisne electionem de te canonice factam in Summum Pontificem?

Naspeuringen van Paul Theelen: 4 september 1914

(Neemt gij uwe verkiezing, die volgens het kanonieke recht is geschied, aan?)

400 De Mbret vertrokken.

ROME, 3 Sept. (W. B. *bijzondere dienst voor het "Handelsblad"*.) De "Agenzia Stefani" meldt uit Durazzo: Prins Wilhelm von Wied is hedenmorgen te 8 uur aan boord van het Italiaansche oorlogsschip "Misurata" naar Venetië vertrokken.

405 Nederland en de Oorlog.

De "Tambora" opgebracht?

410 Het stoomschip "Tambora" van den Rotterdamschen Lloyd, op de thuisreis van Java, passeerde 31 Augustus Ouessant. Sedert kreeg de Maatschappij geen nadere berichten, zoodat vermoed wordt dat het stoomschip hetzij door de Franschen, hetzij door de Engelschen is aangehouden en opgebracht. Onder het groot aantal passagiers aan boord is ook mevrouw Idenburg, de echtgenoot van den Gouverneur-Generaal.

Een trein naar Zwitserland.

415 Naar wij van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken vernemen, zal bij voldoende deelneming op Donderdag 10 September e.k. een speciale trein loopen naar Zwitserland. Deze trein zal een week na aankomst aan de Zwitsersche grens weder van daar naar Nederland de terugreis aanvaarden, zoodat het mogelijk zal zijn zelfs uit de meest ver afgelegene deelen van Zwitserland personen af te halen om met hen met den bewusten brein naar Nederland terug te keeren. De uren van vertrek van de Nederlandsche stations zullen nader worden vastgesteld, doch in ieder geval zóó, dat de aansluitingen uit Groningen, Leeuwarden, Vlissingen en 's-Hertogenbosch verzekerd zijn. Personen die van dezen trein wenschen gebruik te maken, moeten hiervan vóór Zondag 6 dezer schriftelijk kennis geven aan de directie der Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij te Amsterdam.

425

Uitvoerverbod van rijst.

430 De "Staatscour." van gisteravond (No. 207) bevat een Kon. Besl. van 3 Aug. ("Stbl." No. 369 a) luidende: "De uitvoer van rijst is verboden van den dag der afkondiging van dit besluit, totdat hieromtrent nader bij Kon. Besl. zal worden beslist." Het besluit is afgekondigd 3 Sept. 1914.

Vreemdelingenwet.

435 De Minister van Justitie, gezien de betreffende wettelijke voorschriften, het met het oog op de noodzakelijke medewerking van de kust-, grens- en bewakeningsdetachementen aan de nauwkeurige naleving van de Vreemdelingenwet wenschelijk achtende, waar zulks noodig blijkt, die militairen van een commissie van onbezoldigd rijksveldwachters te voorzien; heeft besloten voormelde militairen aan te stellen tot onbezoldigd rijksveldwachter, voor zoover zij als zoodanig door den kantonrechter binnen wiens rechtsgebied zij gevestigd zijn, beëdigd zijn geworden; 440 van welke beëdiging de kantonrechter een eenvoudige akte doet opmaken, welke ter griffie van zijn gerecht wordt gedeponereerd, een en ander met afwijking van de te dien aanzien bestaande wettelijke bepalingen.

Een antwoord.

445 De oudste Belgische pastoor te Oldebroek, die aan H. M. de Koningin der Nederlanden het reeds gepubliceerde telegram van innige dankbetuiging der Belgische vluchtelingen had afgezonden, had het voorrecht daarop het volgende antwoord te ontvangen: J. Drees, pastoor uit Mouland, kamp Oldebroek. De Minister van Buitenlandsche Zaken verzoekt u ingevolge de bevelen van H. M. de Koningin Hoogstderzelver dank te 450 aanvaarden on over te willen brengen aan allen, die hunne gewaardeerde gevoelens hebben geuit. (w. g.) Loudon.

Postverbinding met België.

455 Volgens bericht van het postbestuur te Antwerpen kunnen naar België alleen brieven en andere stukken worden verzonden met bestemming naar plaatsen gelegen in de prov. Antwerpen, O.- en W.-Vlaanderen en in het noordelijk gedeelte van Belgisch Limburg. ("St.-Ct.)

Toevluchtsoord Scheveningen.

460 Daar het mogelijk zou zijn, dat betrekkingen of vrienden der vluchtelingen, die in het Toevluchtsoord "Oranje-Hôtel" zijn opgenomen, in de couranten zochten naar eenig bericht, maakt het comité van dit toevluchtsoord hieronder de namen bekend van alle personen, die op 2 September zich in het Toevluchtsoord "Oranje-Hôtel" te

465 Scheveningen bevonden: Mme. Bourdoux-Huynert met 5 kinderen en een getrouwde dochter
(wed.); Clothilde Lender; mme. Bourdoux-Leroy met 2 kleine kinderen, Maria Bourdoux
(15 j.) met 3 jongere zusjes, allen kleinkinderen van mme Walthère-Denthine; mme.
Walthère-Denthine (62 j.); mme. Rion-Walthère met twee kleine kinderen; mme. Kuypers-
470 Walthère met 4 kinderen; Jeanne Kuypers (16 j.) met 2 broertjes en 2 zusjes; mme.
Deux-Walthère met 1 klein kind; mme. Leroy-Lehaen met 3 dochters en 1 zoontje; mme.
Clous-Mulken met 2 kleine kinderen; mme. Veuve Clous, 73 jaar, schoonmoeder van de
vorige; mme. Paternotre-Jenkens met 5 kinderen; mme. Mordant met 2 jongens; mme.
Croux met 5 dochters en 1 jongen; mme. La Falize met 3 jongens; mme. Jacqemain (60
475 j.) met aangenomen dochter Sophie Hennevin (17 j.); mme. Mathieu met drie kleine
meisjes. Alle bovenstaanden werden hierheen gezonden door den burgemeester van Eysden
en kwamen uit Visé of omliggende dorpen. Joseph Stranen (68 j.) uit Luik met 2
volwassen ongehuwde zoons en 2 ongehuwde dochters; m. et mme. Jacobs-Stranen met 2
kinderen uit Visé; Bender (Hollander met Duitse vrouw) uit Duitschland; Draaijer
(Hollander) met vrouw en 2 zoons uit Gladbach bij Essen; mevr. v. d. Does (Holl.) met
480 5 kinderen uit Sannay bij Parijs; Petersen (Holl.) man en vrouw met 7 kinderen uit
Rijssel; v. Doren (Holl.) man en vrouw met 2 kinderen uit Antwerpen; mme. Ploepsch
(man Duitser) met 1 meisje uit Antwerpen; Leone.-Verhoef, man en vrouw met 3
jongens uit Antwerpen.

Posterijen en Telegrafie.

485 Sedert 27 Augustus zijn voor Denemarken niet toegelaten telegrammen in geheim schrift
(overeengekomen taal en cijferschrift); telegrammen in transitoverkeer en
regeeringstelegrammen uitgezonderd. Telegrammen bestemd voor Denemarken moeten
gesteld zijn in Duitsch, Engelsch, Fransch of in een der drie Scandinavische talen;
overeengekomen of verkorte adressen zijn wel bij aankomst, doch niet bij verzending
490 toegelaten. De inhoud der telegrammen moet voor de ambtenaren verstaanbaar zijn, doch
mag handelsmerken en verkorte handelstermen bevatten. Bovengenoemde beperkende
bepalingen zijn niet geldig voor de eilanden Farö, IJsland en de Deensche eilanden in
West-Indië.

Postwissels voor Egypte.

495 Blijkens nader ontvangen mededeeling bepaalt zich de staking van den postwisseldienst
in Egypte tot de in dat land ter verzending aangeboden postwissels. Met wijziging van
het vroeger medegedeelde kunnen postwissels voor Egypte weder ter verzending worden
aangenomen. ("St.-Ct.")

500 De Directeur van het Postkantoor te Amsterdam maakt bekend, dat op Woensdag den 9en
September a.s. met het Stoomschip "Zeelandia" van den Koninklijken Hollandschen
Lloyd, brievenmalen zullen worden verzonden naar Lissabon, Rio de Janeiro, Santos,
Montevideo en Buenos-Aires. "Via Amsterdam, per Koninklijke Hollandsche Lloyd". De
505 laatste buslichting aan het Hoofdpostkantoor zal geschieden te 8 n. 40 m. 's
morgens, terwijl aangeteekende stukken ter verzending worden aangenomen tot 8 u. 20
m. 's morgens. Met genoemd stoomschip zullen tevens postpakketten worden verzonden
naar Portugal en Argentinië, welke tot den vorigen dag 9 uur 's avonds kunnen worden
aangeboden.

TUINBOUW.

Toestand van den tuinbouw.

Het volgende algemeene overzicht van den toestand van den tuinbouw aan het eind van
de maand Augustus is samengesteld uit door de rijkstuinbouwleeraren uitgebrachte
515 rapporten. Voor de groententeelt was het jaar tot dusver over het algemeen gunstig.
De culturen onder glas waren bij het uitbreken van de crisis vrijwel afgeloopen, met
uitzondering van die van tomaten, waarvan de opbrengst juist in vollen gang was. De
crisis treft dus voornamelijk de cultuur in de open lucht. Van de meeste groenten
waren tot het einde van Juli de prijzen bevredigend. Daarin kwam op 31 Juli
520 plotseling eene groote verandering. Exportartikelen, als tomaten, komkommers,
augurken, kool en hier en daar ook boonen, bleken bijna onverkoopbaar, in verband met
het algeheel stopzetten van het vervoer naar het buitenland. Vele veilingen, vooral
die waar voor den export geveild wordt, werden gesloten. Ook de voor het binnenland
bestemde artikelen daalden aanmerkelijk in prijs, maar bleven toch koopers vinden,
525 daar vervoer te water mogelijk was. Gedurende ongeveer 14 dagen bleef de markt erg
gedrukt, maar daarna kwam er eene aanmerkelijke ontspanning, toen de handel op
Duitschland en Engeland weer geopend werd. De veilingen, voor zoover zij gesloten
waren geworden, werden weer in werking gesteld. Wel was de uitvoer eerst zeer
gebrekkig, moest aan de Duitse grenzen b.v. worden overgeladen en waren de

530 producten lang onderweg, terwijl ook nu de normale toestand lang nog niet is
hersteld, en de uitvoer naar Engeland o.a. belemmerd wordt door de verdubbeling der
vrachtprijzen, maar toch hebben, dank zij die gelegenheid tot export, de prijzen van
tal van groenten zich in belangrijke mate hersteld. Vooral geldt dit voor snij- en
535 prinsesseboonen, welke blijkbaar ook in ons land op grootere schaal dan gewoonlijk
geschiedt, worden ingemaakt. Ook inmaakuien brengen thans heel wat meer op dan in het
begin van de crisis. Maar ook sluitkool, bloemkool, tomaten, aardappelen stegen in
prijs, hoewel zij nog lang niet weer op normale hoogte kwamen.
De koolsoorten werden hierin vooral belemmerd door gebrek aan Duitse wagons aan de
540 grenzen, waarin de kool moet worden overgeladen. De Nederlandsche wagons moeten
daarom soms eenige dagen aan de grenzen blijven staan vóór hun inhoud in Duitse
wagons kan worden overgebracht. Ten gevolge van dit oponthoud is de koolprijs, die al
reeds vrij wat gestegen was, weer gedaald, hoewel niet weer tot het lage niveau als
in het begin der crisis. Ook tomaten waren, toen uitvoer naar Engeland mogelijk
545 bleek, weer heel wat duurder geworden, maar doordat zij gedeeltelijk te rijp
verzonden werden, kwamen zij in slechten toestand op de Engelsche markten aan en
bracht ten dienstegevolge weinig op. Daardoor daalde de prijs ook hier weer, om in de
laatste dagen weer eenigszins te stijgen. In Langeraar en Roelofarendsveen hebben in
het begin van de crisis de kweekers groote hoeveelheden van de toen vrijwel
550 onverkoopbare augurken ingemaakt, waarmee ook nu nog wel wordt doorgedaan, maar toch
bestaat er ook reeds weer eenige handel in het oningemaakte product. In sommige
doelen van ons land, o.a. in Noord-Brabant en Groningen, werden dit jaar veel
stamslaboonen gekweekt. Deze boonen waren juist bij het uitbreken van de crisis
plukrijp en konden toen niet naar het buitenland verzonden worden. Hier te lande
555 bestaat voor deze boonensoort hoegenaamd geen vraag, zoodat zij bijna onverkoopbaar
is, een groote schadepost voor de telers. Opmerkelijk, hoewel wel verklaarbaar, is
voorts, dat de fijnere groentensoorten wel lager in prijs zijn dan in normale
omstandigheden; de grovere producten bleven lang niet in die mate in prijs ten
560 achter. De groenteteelt verkeert, in vergelijking met de andere takken van tuinbouw,
in de gunstige omstandigheid, dat hare producten meerendeels gerekend mogen worden
tot de noodzakelijke voedingsmiddelen. De meeste nog te velde staande gewassen, als
late sluitkool, bloemkool, boonen, uien, wortelen, zijn duurzaam of kunnen
gemakkelijk en met weinig kosten worden ingemaakt. De vooruitzichten van den oogst
565 dezer producten zijn bevredigend, zoodat, houdt de verbetering in den toestand,
vooral wat het vervoer naar het buitenland betreft, aan, nog veel terecht kan komen.
In de fruitteelt was het zachte en kleinfruit, de aal- en kruisbessen, frambozen,
aardbeien, kersen, de meeste kasperziken en een deel der druiven gedeeltelijk voor
niet hooge, wat de aardbeien betreft zelfs zeer lage prijzen, reeds van de markt en
570 werden pruimen, late kasperziken, druiven en vroege peren en appels aangevoerd, toen
de crisis uitbrak. De prijzen, welke deze artikelen toen opbrachten, waren zeer laag.
Maar ook hier trad langzamerhand verbetering in, vooral voor de grovere soorten,
welke veel gevraagd worden naar plaats, waar vele militairen zijn. Ook Duitse
handelaren koopen in de laatste dagen veel van dit fruit op, zoodat de prijzen
575 hiervan weer vrijwel normaal zijn. Het fijne tafelfruit, handappelen en peren,
druiven en perziken, blijft echter, als zijnde een luxe-artikel, laag in prijs. De
oogst van de belangrijkste vruchtsoorten, de herfst- en winterappelen en -peren, is
nog niet begonnen. Zeer vele verpachtingen van boomgaarden zijn niet doorgedaan,
wegens gebrek aan belangstelling van de zijde der pachters, die blijkbaar het risico
niet aandurfd. Wat de naaste toekomst hier zal brengen is moeilijk te voorspellen.
580 In Limburg schijnen vele appelstroopfabrikanten en landbouwers, die zich vroeger op
het bereiden van stroop, het drogen van vruchten en het maken van cider toelegden,
doch in de laatste jaren dat bedrijf hadden vaarwel gezegd, voornemens te zijn, om,
mochten de prijzen erg laag worden, het oude bedrijf weer ter hand te gaan nemen. Van
veel grooter omvang zijn de nadeelen, welke de bloembollenteelt ondervindt. In dezen
585 tak van tuinbouw, waarin zeer groote kapitalen gestoken zijn, wees alles er op, dat
dit jaar een buitengewoon gunstig jaar zou worden, een jaar, zooals men in de
bloembollenstreek nog niet had gekend. De bollen hadden zich flink ontwikkeld, vele
en belangrijke bestellingen waren ingekomen en er waren groote hoeveelheden bollen
aanwezig. Met de verzending zou juist een aanvang worden gemaakt, toen de oorlog
590 uitbrak.
Tal van orders werden toen afbesteld en voor zoover dat niet geschiedde, kon toch in
den beginne aan de verzending niet worden gedacht, omdat alle vervoer stilstond. Het
zag er dus voor de bloembollenkweekers en exporteurs zeer donker uit, vooral ook,
omdat de betaling van een belangrijk deel der in het vorige seizoen geleverde bollen
595 nog door de buitenlandsche afnemers moot geschieden. Al spoedig bleek echter
verschepping naar Engeland, Amerika en Skandinavië mogelijk; terwijl in de laatste

dagen ook al weer eenige partijtjes naar Duitschland zijn gezonden. De verzending gaat thans zelfs zóó druk, dat zij waarschijnlijk niet zoo heel veel meer ten achter is bij normale jaren om dezen tijd. Het is echter zeer de vraag, of de afnemers wel den vollen overeengekomen prijs zullen betalen. Een groot deel van den oorspronkelijk voor uitvoer bestemde oogst zal vermoedelijk voorts blijken niet te kunnen worden geplaatst. Dit deel weer met de jonge, nog niet leverbare bollen op te planten is om verschillende redenen niet aan te bevelen. Een dier redenen is, dat men op die wijze het volgend jaar veel meer bollen zou hebben dan men zou kunnen plaatsen, m. a. w. er zou een overproductie ontstaan, waardoor de prijzen in die mate zouden worden gedrukt, dat het geheele bedrijf er nog lange jaren onder zou lijden.

Het is toch te verwachten, dat de economische gevolgen van den oorlog zich ook in dien geest zullen doen gevoelen, dat naar luxe-artikelen als bloembollen de vraag in de eerstvolgende jaren velerwege aanmerkelijk zal blijken te zijn verminderd. Het belang van dezen tak van tuinbouw brengt daarom mee, dat gezorgd moet worden, in de toekomst het aanbod met de te verwachten verminderde vraag in overeenstemming te brengen en dat kan alleen door de cultuur in te krimpen, m. a. w. minder bollen uit te planten dan in voorgaande jaren. Er worden dan ook van belanghebbende zijde krachtige pogingen aangewend om de kweekers daartoe te brengen. In de boomkweekerij waren de vooruitzichten ook gunstig. In de centra voor dezen tak van tuinbouw hadden de op het buitenland handelende kweekers belangrijke orders ontvangen. Direct na het uitbreken der crisis werden vele dier orders ingetrokken. In hoeverre, wanneer straks de verzendtijd van boomkweekerij-artikelen zal zijn aangebroken, nog orders gehandhaafd zullen zijn en uitgevoerd kunnen worden, kan thans nog niet worden beoordeeld [beoordeeld?]. Het is echter te verwachten, dat voor een belangrijk deel van het gekweekte dit seizoen geen loonende afzet zal worden gevonden. Daarbij komt nog, dat de in het voorjaar van dit jaar aan buitenlandsche afnemers geleverde artikelen ten deele nog niet betaald zijn, daar het handelsgebruik meebrengt, dat die betaling in den loop van de 2de helft van het jaar geschiedt. Dat die betaling in de huidige omstandigheden normaal zal plaats hebben, is niet waarschijnlijk.

Bloemisterij. Het behoeft nauwelijks vermeld, dat ook in een zoo bij uitstek luxe-bedrijf als de bloemisterij de gevolgen der crisis zich bijzonder sterk doen gevoelen. Er gaat thans zoo goed als niets in om. Verwacht wordt, dat ook in het a.s. najaar en den winter de buitenlandsche handel in snijbloemen, zoo die al zal bestaan, van zeer geringen omvang zal zijn. En ook in het buitenland zullen niet veel bloemen worden gekocht. In Aalsmeer zal dan ook vermoedelijk in den komenden winter, althans in den voorwinter, weinig of niet getrokken worden.

Arbeidskrachten. De mobilisatie heeft uit den aard der zaak ook talrijke arbeidskrachten aan den tuinbouw onttrokken. Toch is nergens van gebrek aan arbeidskrachten sprake. Voor zoover noodig helpen de kweekers elkaar onderling in voldoende mate. Nu de tijden voor den tuinbouw ongunstig zijn, zouden vele kweekers zelfs nog wel een deel van hun personeel kunnen missen, maar zij gaan er niet gaarne toe over hunne vaste arbeiders te ontslaan. Zooveel mogelijk trachten zij hen aan het werk te houden en dit gelukt tot dusver vrij goed. In de bloembollenstreek zijn echter eenige kweekers er toe overgegaan, hun los en een deel van hun vast personeel te ontslaan. Dit vond gelukkig spoedig weer werk bij enkele groote firma's, die, doordat de mobilisatie zooveel krachten had geëischt, tijdelijk hulp konden gebruiken. Voorts vonden velen ook werk bij landbouwers in de Haarlemmermeer bij het binnenhalen van den oogst. Sommige bollenkweekers hebben hun personeel niet ontslagen, maar het loon verminderd. Ook in de omgeving van Beverwijk, waar de kweekers eene geringe financieele opbrengst kregen van hun hoofdartikel, de aardbei, zijn enkele arbeiders ontslagen, die echter bij landbouwers in de omgeving werk vonden. In Aalsmeer is het arbeidersloon tot ongeveer 2/3 teruggebracht, dus van gemiddeld f12 per week tot f8 per week. Enkele losse arbeiders zijn ontslagen en zijn tijdelijk bij landbouwers aan het werk gesteld. Werkloosheid komt mitsdien tot dusver onder de tuinarbeiders nog niet voor. ("St.-Ct.")

Storing aan de Electricische Centrale.

Door een plotselinge storing aan de electricische centrale, stond gistermiddag om drie uur 33 minuten 35 seconden plotseling het bedrijf stil. En op dienzelfden tijd staakten, natuurlijk, alle trams. Als hulpelooze stukken kinderspeelgoed blokten zo op de rails zooals ze op weg waren naar het eindpunt. Op den Dam, op alle drukke punten en halteplaatsen groeide de wachtende menschen-schaar, die in de verte de wagens zag stilstaan, zonder dat er weer beweging in was te krijgen door een enkelen greep aan den handel. Die geen haast hadden, bleven kalm zitten wachten, totdat de boel weer gaan zou, maar de lui, die gehaast waren of op weg naar een der in deze dagen zoo uiterst spaarzaam rijdende treinen, stapten uit, riepen een taxi of een

rijtuig aan. Onverwachte drukte voor chauffeurs en aapjeskoetsiers, die ondanks de zonnige dagen ook al geen last hebben van toerende stedelingen. In menig particulier bedrijf, waar een elektrische dynamo dient als drijfkracht voor machinerieën, heeft de gestoorde centrale consternatie gebracht. Ook in het krantenbedrijf. De post-
665 editie had, tot onze groote geruststelling al "gemalen", lag al op 't spoor, om van het westelijk en het oostelijk oorlogsterrein de laatste verschrikkingen naar de provincie te stoomen. Maar in de pneumatische buis, waardoor anders de kokertjes met kostbare kopij zetterij-waarts snellen, bleef plotseling een aangevuld verslag van de
670 Kamer van Koophandel steken. Daar zaten de blaadjes, halverwege hun bestemming, tot wanhoop van den verslaggever. Totdat, om zeven minuten over vieren, na een vertraging van een half uur ruim, de trams weer voortschoven, eerst langzaam, teen sneller en zekerder. De dynamo's zetten weer aan onder dreigend snorren – en het verslag van de Kamer van Koophandel kunt ge in z'n onberispelijke volledigheid savouereeren. Nader
675 vernemen wij, dat de oorzaak van het stilstaan van het electrisch bedrijf is te zoeken in een defect aan een turbine.

De storing in de Electricische Centrale.

De oorzaak van de storing, die zich gistermiddag om half vier in de gemeentelijke elektrische centrale openbaarde, moet worden gezocht in een gebrek aan een der turbines. Na een minuut of tien bleek het mogelijk, in de behoefte aan licht en kracht door het aanzetten van een andere turbine te voorzien. Echter was deze turbine niet bij machte ook het trambedrijf te bedienen. Zoo duurde het ruim een half uur, eer door het in werking stellen van een tweede reserve-turbine ook de tram weer aan
685 het rijden kon worden gebracht. Heden zal de defecte turbine worden geopend om het gebrek op te sporen.

Parijsche Beurs.

PARIJS, 3 Sept. (Reuter.) De Effectenbeurs blijft tot nader order gesloten.
690

Goudbeweging.

LONDEN, 3 Sept. (Reuter.) De Engelsche Bank heeft heden £818,000 aan goud ontvangen. Zilver noteerde 24 d. particulier disconto 4½%.

Nationale Vermogens.

De Moniteur maritime et commercial publiceert eene beschouwing over het Belgische Nationale vermogen tot het jaar 1912. De waarde der landerijen zou bedragen fr. 6,665,000,000 (in 1902 fr. 5,955,400,000), onroerende goederen franc 5,950,000,000 (franc 4,800.000,000), roerende goederen fr. 13,752,000,000 (fr. 8,580,000,000),
700 geldbezit fr. 436,000,000 (fr. 386,000,000) en particulier bezit fr. 3,000,000,000 (fr. 3,000,000,000), totaal dus franc 28,803,000,000 tegen fr. 22,721,400,000 in 1902. Men schat tegenwoordig het nationaal vermogen van Duitschland op M. 320 milliard, Engeland op M. 260 milliard, Frankrijk M. 232 milliard en van de Ver. Staten op M. 500 milliard. Theoretisch verdeeld bedraagt het vermogen per inwoner
705 voor Duitschland M. 4900, Engeland M. 5800, Frankrijk M. 5921, de Ver. Staten M. 5500 en België fr. 4400.

Amerika en de handelsoorlog.

Uit New-York wordt gemeld, dat Amerikaansche firma's zich gereed maken om een groot aantal handelsreizigers naar Zuid-Amerika te zenden, ten einde een deel der Duitsche relaties te bemachtigen. De Engelsche Board of Trade vestigt hierop de aandacht, ten einde te doen uitkomen dat men ook elders zijn voordeel wil doen met de huidige situatie, zoodat men in Engeland krachtig op post zal moeten zijn om zich den handelsbuit niet te laten ontgaan.
715

Het Engelsche moratorium.

In het Lagerhuis heeft minister Lloyd George verklaard, dat het Engelsche moratorium waarschijnlijk op 5 October, wanneer de termijn van verlenging eindigt, voor verschillende betalingen opgeheven zal kunnen worden. Wat wissels betreft zal het moratorium echter wel nog een geruimen tijd, gehandhaafd moeten blijven. In sommige kringen verwacht men dat het wissel-moratorium niet vóór het einde van den oorlog zal worden opgeheven.
720

De Duitsche steenkolen-industrie en de oorlog.

Ten gevolge van den oorlog is de kolenproductie in Duitschland met 40-50% gedaald. Intusschen is ook de consumptie sterk verminderd en wel dermate dat de kleinere productie niet eens ten volle kan worden afgezet, zoodat groote voorraden moeten
725

worden opgestapeld. Daar komt bij, dat ten gevolge van het vervoer van troepen en legerbenodigdheden, geen voldoende wagons voor kolenvervoer beschikbaar zijn. Indien hierin niet spoedig verbetering komt, dan zullen verschillende ondernemingen gedwongen zijn, het bedrijf voorloopig te staken. Dit zou o. a. op de levering van gaskolen voor verlichting zeer nadeelig werken, evenals op de productie van benzol, waarvan men in Duitschland meer en meer afhankelijk zal worden voor automobielen, nu de invoer van benzine bijna geheel stilstaat. Bij de leger-autoriteiten wordt er derhalve op aangedrongen, zooveel mogelijk spoorwegwagons ter beschikking te stellen voor het vervoer van steenkolen, ten einde voortzetting der productie mogelijk te maken.

Uit Oostenrijk-Hongarije.

Op grond van een besluit van de Oostenrijksch-Hongaarsche Staatsschuld controlecommissie werd in de financieele behoeften van September op dezelfde wijze voorzien als in vorige weken, n.l. door uitgifte van Staatsschatkistbiljetten, die door de Oostenrijksch-Hongaarsche Bank in beleening worden genomen.

Oogstberichten.

Uit Serajewo wordt gemeld dat de oogst in Bosnië thans met behulp van alle beschikbare krachten binnen is gebracht en voortreffelijk is uitgevallen. Het land zou van alle voedingsmiddelen tot den volgenden oogst zijn voorzien. De wijn- en tabaksoogst belooft zoowel quantitatief als qua-jitatief een recordopbrengst.

Oorlogskredietbank voor Berlijn.

De oprichting van de Oorlogskredietbank voor Groot-Berlijn heeft thans plaats gevonden. Een kapitaal van M. 18 millioen is bijeengebracht, benevens een garantie van 11½ millioen, totaal dus 29½ millioen, waartegen de Duitsche Rijksbank een wisselkrediet van M. 150 millioen in uitzicht heeft gesteld.

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27806]

EDITIE VAN 4 UUR. AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

DE OORLOG

De algemeene toestand. — Alle Fransche sperforten in Noord- Frankrijk gevallen, behalve Maubeuge. — Terugtrekkende beweging van het Fransche leger. — Russische overwinning in Gallicië. — Berichten van de oorlogsvelden en uit de oorlogvoerende landen.

De algemeene toestand.

Met onmiskenbare duidelijkheid teekent zich op het Westelijk oorlogsveld de toestand af. Voor de uit het noorden en noordoosten Oprukkende Duitsche legers, die van de generaals Von Kluck, Von Hausen, Von Bülow, den hertog van Wurtemberg en den Duitschen kroonprins trekken de Fransche troepen geregeld terug. Zij ontwijken echter den grooten slag, laten den vijand niet de gelegenheid hem in een beslissend gevecht te mengen, maar volgen een taktiek, die bestaat in terugtrekken en tijd winnen. Zij gedragen zich dus naar het oude woord, dat Vondel zijn Gysbreght in den mond legde: »Een vijant wint genoeg, al wint hij niet dan tijt". Door dit ontwijken van den slag wil de Fransche generalissimus blijkbaar voorkomen, dat zijn troepen vernietigd worden, voordat de vestingen aan de Fransche oostgrens zijn ingesloten. De bedoeling toch van den Duitschen generalen staf moet zijn: het Fransche noorderleger te verslaan, en dan de troepen, die tot het leger van de Vogezen behooren, van twee zijden aan te vallen. Maar generaal Joffre heeft vermoedelijk nog een tweede doel met zijn terugwijkende beweging. Hij wil de Russen de gelegenheid geven om steeds verder in Oost-Pruisen door te dringen, zonder dat de Duitsche troepen, die thans in Frankrijk zijn, tegen den Russischen bondgenoot kunnen worden afgezonden. Het is te begrijpen, dat deze taktiek de Duitschers ongeduldig maakt. Het is toch een Duitsche opvatting van oorlogvoeren, om met groote snelheid den vijand op te zoeken, hem zoo mogelijk te omsingelen en dan te vernietigen, dat wil zeggen tot het nederleggen der wapens te dwingen. Dat deed het Duitsche leger in 1870 bij Sedan, dat schijnt het thans weer, onder Von Hindenburg, in Oost-Pruisen te hebben gedaan, waar, volgens de stafberichten, nu reeds 90,000 Russen zijn gevangen genomen. Het schijnt de bedoeling van generaal Joffre te zijn, dit te voorkomen, door handig manoeuvreeren den vijand steeds verder in het land te lokken, zonder hem gelegenheid te geven een grooten slag te slaan en de tegenover ham staande legers tot de overgave of tot de vlucht te

noodzaken.

795 In meer dan een opstel over Duitsche taktiek is die strijdwijze der Duitsche legers
uiteengezet, een strijdwijze, die door Napoleon het eerst werd toegepast, en door Von
Moltke tot de uiterste consequenties werd doorgevoerd. Zoolang de legers uit
huurlingen bestonden, moesten de groote veldslagen met de aanzienlijke verliezen
worden vermeden; het troepenmateriaal was te kostbaar en de kunst van den veldheer
800 bestond er in, om door handig, gekunsteld manoeuvreeren het doel van de operaties te
bereiken. Doch de invoering der volkslegers gaf een steeds toenemend
mensenmateriaal, zoodat verliezen niet meer zulk een groote rol speelden, en de
ontstane openingen gemakkelijker konden worden aangevuld. Bovendien gaf de nieuwen
gevechtswijze, het optreden in lange, dunne tirailleurlinies, een meer individueel
805 karakter aan het gevecht, waardoor de kunstmatige, moeilijk te leeren evoluties van
de gesloten aanvalskolonne vervallen konden, en de opleiding gemakkelijker en vooral
sneller ging. En sedert was voor de groote veldheeren het doel: den vijand snel en
met groote overmacht aan te vallen, om hem door omsingeling tot overgave te brengen,
of te vernietigen.

810 Het is duidelijk, dat die taktiek vooral moet worden gevolgd in een strijd met twee
en meer fronten, zooals die thans wordt gevoerd. De groote macht moet eerst tegen den
belangrijksten en gevaarlijksten tegenstander worden aangewend, om dien te vervolgen
en de gelegenheid te vinden zich vervolgens op den anderen tegenstander te werpen.
Men moet het er zelfs voor over hebben, dat deze een eind in het land binnendringt,
en het zou een fout zijn zich daardoor te verleiden, om de krachten te verbrokkelen.
815 Het doel der Duitsche legers moet dus zijn, de Franschen eerst te verslaan, met de
gehele macht waarover kan worden beschikt, om vervolgens de Russische troepen aan te
vallen. De door generaal Joffre gevolgde taktiek nu maakt de uitvoering van dat plan
moeilijk. De geheele, volkomen nederlaag der Fransche noorderarmee is ondanks de
herhaalde krachtige aanvallen niet verkregen wijl de Fransche legers terugtekken,
820 voordat de aanval noodlottig voor hen zou kunnen worden. Geheel op dezelfde wijze als
de Duitsche legerautoriteiten handelen de Oostenrijksche. Deze hebben voor den strijd
tegen Servië slechts een klein gedeelte hunner macht afgezonderd, doch keeren hun
grootste macht tegen Rusland. En nu is het verschil, dat de Duitsche troepen in
Frankrijk steeds vooruitrukken, en dat de Oostenrijksche troepen tegenover de Russen
825 steeds moeten wijken. De Oostenrijksche rechtervleugel vooral heeft duchtige klappen
gehad, zoodat zelfs Lemberg, de hoofdstad van Galicië, in handen der Russen gevallen
is. Maar ook de linkervleugel, van generaal Dankl, die tot dusver steeds zegevierend
vooruitrukte in Russisch Polen, schijnt thans bij Ljublin een nederlaag te hebben
geleden, waarbij duizend gevangenen en acht kanonnen in handen der Russen vielen.

830 **Op het Westelijk oorlogstoneel.**
Duitsch legerbericht.

BERLIJN, 3 Sept. (W. B.) De Generale Staf deelt mede: Bij de inneming van het hoog in
de rotsen gelegen sperfort Givet hebben, evenals bij Namen, de door Oostenrijk
835 gezonden zware motorbatterijen door hare vlugheid en trefzekerheid haar bruikbaarheid
betoond en ons goede diensten bewezen. De sperforten Hirson, Ayvelles, Condé, La
Fère, Laon zijn zonder strijd genomen. Nu zijn alle sperforten van Noord-Frankrijk,
met uitzondering van Maubeuge, in onze handen. De aanval op Reims is begonnen. De
840 cavalerie van het leger van generaal Kluck maakt verkenningstochten tot Parijs, is de
Aisne-linie overgetrokken en zet haar opmarsch voort in de richting van de Marne.
Eenige afdeelingen van de voorhoede hebben ze reeds bereikt. De vijand trekt terug
voor de legers van de generaals Kluck, Bülow, Hausen, den hertog van Wurtemberg en
achter de Marne voor het leger van den Duitschen kroonprins bij Verdun. De tegenstand
845 biedende legermacht werd in zuidelijke richting teruggeslagen. De legers van den
kroonprins van Beieren en generaal von Heeringen hebben steeds nog een sterken vijand
in versterkte positie in Fransch-Lotharingen voor zich. In Boven-Elzas bewegen zich
Duitsche en Fransche afdeelingen onder wederzijdsche gevechten. In het Oosten plukken
de troepen van generaal v. Hindenberg nog steeds de vruchten der overwinning. Het
850 aantal gevangenen neemt met den dag toe en is reeds geklommen tot 90,000. Hoeveel
stuks geschut en andere zegeteekenen zich nog in bosschen en moerassen bevinden, valt
niet uit te maken. Naar het schijnt, zijn drie Russische commandeerende generaals
gevangen genomen en is de Russische bevelhebber volgens Russische berichten,
gesneuveld. General-Quartiermeister v. Stein.

855 **Een Duitsche aeroplane gevallen.**

PARIJS, 4 Sept. (Reuter) Uit goede bron wordt gemeld, dat een Duitsche aeroplane
gisteravond vijf uur gevallen is te Vincennes.

De Duitse opmarsch.

860 De oorlogscorrespondent van de "Daily Chron.", Philip Gibbs, die zich achter de
linies der Fransche en Engelsche legers bevindt, schrijft onder dagteekening van 2
September een uitvoerig relaas van den langzamen terugtocht der verbonden legers voor
de reusachtige oprukkende strijdmacht der Duitschers. Hij beschrijft hoe die Fransche
865 en Engelsche legers sedert Zaterdag in voortdurenden strijd zijn, steeds
achterwaartsch trekkend voor een overmachtigen en onweerstaanbaren vijand, maar
nimmer zich op een eigenlijken terugtocht bevindend. Geen achterhoede gevecht wordt
geleverd, maar met het front voortdurend naar den vijand, wien hevige verliezen
worden toegebracht, trekt men achterwaarts. Voor de bevolking van Parijs en voor
870 geheel Frankrijk schijnt het een geweldige ramp te zijn, deze snelle ongelooflijke
opmarsch van dat groote leger, dat niets tot dusver kon tot staan brengen. Maar
niettemin is de correspondent nog vol vertrouwen, na alles wat hij gezien heeft, dat
volstrekt niet alles verloren is, dat er integendeel nog hoop is op overwinningen,
die de Duitse opmarsch in een groote nederlaag kunnen veranderen. Die geest bezielt
875 trouwens ook het Fransche leger: "Wij zullen winnen", zeggen de mannen, hoe ver ze
ook teruggedrongen worden. "Wij leiden den vijand naar zijn vernietiging. Weldra
zullen zij in een doodelijke val zijn, waaruit ze niet zullen ontkomen." Zulk een
geest zal ten slotte moeten overwinnen, meent de correspondent. "Alles gaat goed. Gij
kunt van een terugtocht spreken. Maar we trekken terug, in goede orde en houden ons
880 doel in het oog." Ook deze correspondent schrijft dat de Britsche strijdmacht onder
sir John French aan den linkervleugel vooral den druk van de Duitse legers had te
doorstaan. Zaterdagmiddag, zoo zegt hij, werd de strijd langs de geheele linie
hervat. De Duitse voorhoede had toen ondersteuning gekregen van versche
legercorpsen uit België. Ten minste een millioen man rukte voort met ongeëvenaarde
885 hardnekkigheid op de verbonden legers aandringend.
De vijandelijke cavalerie overstroomde het land, escadron na escadron, gelijk de
bereden horden van Attila, maar gewapend met de doodelijke wapens der moderne
oorlogvoering. Hun artillerie was sterk en hun colonnes rukten voort onder de dekking
van het geschut, niet als een leger, maar eerst als een voortbewegende natie. Echter
890 niet langs de geheele linie drongen ze met gelijke kracht op. De vijand vormde als
het ware een ram waarvan de punt gericht was op het hart van den Engelschen vleugel,
welks basis St. Quentin was. Het was onmogelijk dit geweld te weerstaan. Als de
Britsche strijdkrachten hadden volhard, zouden ze doodgedrukt en uiteengeslagen zijn.
"Onze kanonniers" deden uitnemend werk en overstelpten de Duitse kolonnes met
doodelijk vuur. Maar zooals één van hen den correspondent zeide: "Het gaf niets.
895 Zoodra we een troep hadden vernietigd, kwamen er anderen, colonne na colonne en door
hun aantal konden we niets doen om hen tegen te houden. De spoorweg was vernield en
de bruggen waren opgeblazen op de lijn Amiens naar Parijs en de zijlijnen van Dieppe.
Vechtende trokken na deze voorzorg de Britsche troepen terug tot bij Compiègne. De
900 linie van de verbondenen had nu een V-vorm gekregen. Intusschen had echter generaal
Pau, die den rechtervleugel aanvoerde, een geweldigen aanval te doorstaan en ondanks
den meest dapperen en hardnekkigen weerstand moest generaal Pau ten slotte op Laon en
La Fère terugtrekken. Uit het relaas van dezen oorlogscorrespondent over het gebeurde
in den aanvang van deze week, dat nu bij den snellen voortgang der gebeurtenissen
905 alweer verouderd is, en waarop we dus niet verder zullen ingaan, blijkt wel dit, dat
de positie voor de bondgenooten nog verre van wanhopig is en dat hun legers, hoe
zwaar ook getroffen en hoe zeer ook gedwongen om terug te trekken, nog volkomen
intact zijn.

De Duitschers in Frankrijk.

910 BERLIJN, 4 Sept. (W. B.) De "Lokal-anzeiger" schrijft: De door onze troepen bijna
zonder gevecht genomen tweede stelling in Frankrijk is die, waarop de Fransche
regeering steeds het volk ter geruststelling wees, en waarvan de Engelsche bladen
stellig aannamen, dat wij er langen tijd door zouden worden vastgehouden. Franschen
en Engelschen zullen door den val ervan gelijkelijk ontgoocheld zijn. De "Voss. Ztg."
915 zegt, over het toezenden van de Oostenrijksche motorbatterijen aan de Duitse
troepen in Frankrijk: dat de Oostenrijksche regeering de Duitschers voor den strijd
tegen de Fransche vestingen deze batterijen toezond is een bewijs voor de hartelijke
wapenbroederschap der beide legers. In een ander artikel zegt de "Voss. Ztg.": Deze
motorbatterijen zijn van 30.5 c.M.; elke batterij bestaat uit twee stukken, die door
920 automobielen worden voortbewogen.

BERLIJN, 4 Sept. (W. B.) De "Voss. Ztg." verneemt van het groote hoofdkwartier: De
onafgebroken op elkaar volgende overwinningen, zonder dat men van een nederlaag
verneemt, zouden bijna wantrouwen kunnen wekken, en hebben dat in het buitenland dan

925 ook gedaan. Daartegenover kan de Generale Staf de uitdrukkelijke verklaring afleggen,
dat geen enkele nederlaag der Duitschers, op welke plaats ook, is voorgekomen, die
verzwegen is. Op de dagelijks bij honderden inkomende verzoeken deelt het
legerbestuur mede: Het is onmogelijk de verliezen, in de steeds zoo snel op elkaar
930 volgende gevechten, met het resultaat van die gevechten eenigszins betrouwbaar
bekend te maken. De verliezen van den vijand aan dooden en gewonden zijn steeds
talrijker dan de onze.

Officieel Fransch bericht.

935 PARIJS, 4 Sept. (Reuter.) Een mededeeling van den militairen gouverneur van Parijs
van gisteravond 11 uur zegt: Het leger voor Parijs had sedert gisteren geenerlei
ontmoeting met den vijand, als in den omtrek van Compiègne en Senlis wordt gemeld.
Maatregelen waren trouwens genomen, om elke offensieve beweging van den vijand tegen
te gaan. Eveneens zijn maatregelen genomen om jacht te maken op Duitse vliegtuigen,
voornamelijk ballonkruisers. Zwaar gewapende Fransche vliegtuigen zullen den
940 Duitschen vliegtuigen beletten nogmaals over Parijs te vliegen. Bij het leger in het
Noordoosten is de toestand nog geheel dezelfde als gisteren.

Het Westelijk oorlogsveld.

945 In Fransch-Lotharingen en in den Boven-Elzas blijft de toestand blijkbaar hetzelfde.
Het jongste telegram van den Duitschen generalen staf doet zien, dat de Duitschers
met hun opmarsch een heel eind gevorderd zijn. De verkenners van het meest westelijke
leger, dat van generaal Van Kluck, zijn reeds bij Parijs geweest. De voorhoede der
westelijke legers (vermoedelijk die van Von Kluck, Von Bülow en Von Hausen) zijn
reeds tot bij de Marne, waarheen en waarachter de Franschen zich teruggetrokken
950 hebben. Ook voor het leger van den hertog van Wurtemberg, dat in het centrum ageert,
zijn de Franschen zoover teruggetrokken. Vermoedelijk is een deel van dit leger den
aanval op Reims begonnen. De Duitse kroonprins heeft volgens het Duitse bericht
den tegenweer der Franschen, die van Verdun uit gesteund werden, overwonnen en hen
zuidwaarts teruggeworpen.

955

Op het Oorlogspad.

OSTENDE, 29 Aug. Aan de correspondenties van een onzer buitengewone verslaggevers in
België en Noord-Frankrijk ontleenen wij nog: Ik ben gisteren en vandaag in het
terrein geweest met Lille als middelpunt. Vannacht sliep ik in Tourcoing van waaruit
960 ik u l.l. Donderdag ook schreef. Van daaruit bezocht ik per auto Bouvaix, Lille,
Bethune, Bouvines, Pont de Marcq, Orchies. en Templeuve. Incidenteel kan ik hier
melden, dat deze tocht niet zonder trillers afliep. In elk dorp waar wij kwamen, had
men dien ochtend of dien middag uhlanen gezien bij groepjes van 10 tot 15. Doordat
wij verdwaalden – wij hadden geen stafkaart van Noord-Frankrijk – hebben wij den weg
965 van Templeuve (5 K.M. van Doornik, waar de Duitschers 3 dagen geleden een millioen
incasseerden) naar Roubaix in den donker – het was halve maan – afgelegd. Dat halve
uur zal door ons niet licht vergeten worden, maar wij hadden ons doel bereikt, n.l.
met eigen oogen gezien, dat in dien driehoek geen Duitschers waren en bovendien, er
is een zekere bekoring in dat gevaar als men het met een zeker doel doet. Op onzen
970 tocht vernamen wij, dat tusschen Pont de Mare en Orchies gevochten was, doch het
locale vergrootglas elimineerend, maak ik uit de dorpsverhalen op, dat het niet meer
dan schermutselingen waren. Lille was rustiger dan ik het j.l. Donderdag had gezien.
De Duitschers trekken er klaarblijkelijk voorloopig niet op af. Ik heb Woensdag,
Donderdag, Vrijdag en heden den tocht Ostende-Lille en terug tweemaal, Ostende-
975 Mechelen (via Gent) eens gemaakt en in alle dorpen de verhalen gehoord van de
Duitse uhlanen verkenners. Mijn eindindruk is, dat deze patrouilles, goed
gedisciplineerd, uitstekend toegerust en met groote humaniteit hun werk hebben
verricht. Zij betalen voor wat zij koopen, spreken de menschen beleefd toe, doen hun
geen onnoodigen overlast en dringen niet aan op het geven van inlichtingen.
980 De stationschef van een der stations niet ver van Ostende wees mij met welk een
kennis van zaken zij zijn telegraaf- en telefoontoestellen buiten werking hadden
gesteld en op welk een keurige wijze zij de draden hadden doorgesneden. Alles
klaarblijkelijk met de bedoeling eventueele reparatie gemakkelijk en zoo goedkoop
mogelijk te maken. Een feit was het dat op dit station bij mijn terugkeer, dus 24 uur
985 na het bezoek van de uhlanen, alles weer in werking was. Hun paarden beslaan zij zelf
indien de plaatselijke hoefsmid zijn diensten weigert. Bij Kortrijk had een hunner
zijn kreupel paard voor een goed paard verruild met bijpassing van het overeengekomen
verschil in een bon op Brussel. Als een bijdrage tot de psychologie van het volk moet
990 ik melden dat nadat de eerste berichten van de zwervende verkenners binnenkwamen,
alle Belgische vlaggen binnengehaald werden, hoewel geen der patrouilles ooit eenige

aanmerking maakte op het aanwezig zijn der Belgische kleuren. In Roulers, waar ik vanochtend een uur moest wachten en een lang praatje maakte met de waardin beschreef deze mij hoe verleden Zondag 12 man het dorp binnen waren, gereden. Zij reden achter elkaar, zeer kalm, alleen de achterste ruiter scheen zenuwachtig; hij keek
995 voortdurend om en op naar de vensters. Geen wonder, dunkt mij; zij hebben ijzeren zenuwen nodig, want, wordt er op hun geschoten dan moeten zij de beleende strenge maatregelen nemen.

De treinen loopen in N.-W. België vrij geregeld. Zij loopen van Gent tot Antwerpen, tot Londerzeel (12 K.M. van Mechelen), tot Alost (18 K.M. van Brussel), tot Kortrijk, tot Yperen en tot Ostende. Voor vrouwen is Brussel een geheel open stad; ook voor de
1000 omwonende boeren. Voor vreemdelingen en de mannelijke bevolking is het in- en uitgaan lastiger. Burgemeester De Max van Brussel is een dier figuren, die onder bijzonder moeilijke en pijnlijke omstandigheden zich in ware grootheid toont. Hij is zoo kranig, flink en mannelijk te voorschijn gekomen, en er doen allerlei aardige
1005 verhalen van hem de ronde. Men vertelt hoe op den dag van de occupatie een der Duitsche officieren zonder zich te doen aandienen bij hem binnentrad en hoe burgemeester De Max zonder verwijl bij generaal Von Arnim per telefoon zich daarover beklagde en hoe hij kort daarop, na behoorlijke aankondiging, de verontschuldiging van dezen officier in ontvangst nam. Ik weet niet zeker of het verhaal waar is, maar
1010 in elk geval is het teekenend voor de waardige wijze waarop hij zijn nieuwe positie inneemt. En ook teekenend, niet waar, voor den humanen geest, die generaal Von Arnim bezielt, in zijn moeilijk werk.

Laat ik niet vergeten, dat mijn standplaats Ostende is en iets van deze plaats vertellen. De Engelschen zijn hier geland; ik geef geen getallen, en men zal mijn
1015 zwijgen billijken. Ook ligt hier een eskader; er zijn bestuurbare luchtballons, aeroplanen, hydroplanes en Ostende heeft elk vijf minuten een nieuwe trillende emotie. Het gesnor van de vliegers en dirigeables is niet van de lucht en vanmorgen werd de wemelende esplanade en het krioelende strand zoowaar vergast op kanongebulder van uit zee. Ik kan uit zeer betrouwbare bron berichten dat de Engelschen
1020 hedenochtend slaags geweest zijn met twee Duitsche kruisers en eenige torpedobooten — waarschijnlijk dezelfde, die in IJmuiden eergisteren werden gerapporteerd. De beide Duitsche kruisers zouden gezonken zijn. Dit alles zal echter wel in Holland bekend zijn voor deze brief komt. Het bericht van het gevecht bij Helgoland hoor ik zoo
1025 juist van passagiers, die met de Folkestone boot zijn aangekomen. De bevolking van Ostende voelt zich thans rustig en veilig met deze groote Engelsche macht; een groote tegenstelling met vandaag een week geleden. Maar, soit, we leven snel en dat is ook al weer vergeten. De positie van Mechelen blijft een mysterie. De Duitschers zijn er niet; de Belgen evenmin. Voor zoover ik na kan gaan, was het gevecht bij Mechelen een gevolg van het offensief optreden van de Duitschers; in den aanvang dacht ik, dat de
1030 Belgen in een uitval uit Antwerpen offensief waren opgetreden. Wat mij in dit stadium van den oorlog volkomen onverklaarbaar is, is de totale afwezigheid van Belgische of geallieerde ruiter- of motorfietspatrouilles, die, naar mijn inzien, zulk een keurig veld voor guerilla-aanvallen op de Duitsche communicatielijnen hebben. Mij komt het voor, dat een voortdurend harasseeren van den vijand over zijn geheele lijn in de
1035 eerste plaats een uitstekend effect zou hebben op den geest van de bevolking, die nu sedert weken niets ziet dan vijandige ruiters en wielrijders, maar bovendien de Duitschers tot voortdurende waakzaamheid zou nopen. Mijn denkbeeld is zoo vanzelf sprekend, dat ik vermoed, dat zeer bijzondere redenen de uitvoering onmogelijk maken. Mij is het onverklaarbaar en ik zou gaarne het oordeel van generaal De Wet hierover
1040 hooren en van hem vernemen, wat hij met een 300 goed bewapende motorfietsers zou kunnen verrichten. Alles beter, dunkt mij, dan tot werkloosheid gedoemd te zijn.

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

Een Oostenrijksche nederlaag.

1045 PETROGRADE, 4 Sept. (Reuter.) De Russen wierpen het Oostenrijksche leger bij Lublin terug en vervolgden den vijand, waarbij duizend gevangenen en acht kanonnen in hun handen vielen. De worsteling wordt over het geheele front voortgezet.

Russische overwinningen.

1050 PETROGRADE, 4 Sept. (Russ. Telegraafagentuur.) Een telegram van grootvorst Nikolaas aan den Tsaar zegt: "Met buitengewone vreugde en dank aan God, kan ik Uwe Majesteit de overwinning berichten van het leger van generaal Rouzsky, die hedenmorgen te 11 uur Lemberg bezette. Generaal Broussilof nam Halicz. "Ik verzoek als belooning voor de vorige veldslagen voor generaal Rouzsky de orde van St. George 4e klasse, en voor
1055 de inneming van Lemberg dezelfde orde 3e klasse, en voor generaal Broussilof de orde van St. George 4e klasse". Verdere bijzonderheden ontbreken.

Russen en Oostenrijkers.

1060 PETERSBURG, 3 Sept. (Petersb. Telegraaf-Agentschap.) (Officieel.) Op 1 Sept. trachtte
de vijanden, die tegen ons optreden in de richting van Lublin en Kholm, het centrum
der Russische troepen te forceeren, zij werden echter geslagen en achtervolgd. Het
overschot van deze colonnes is snel achteruit getrokken en heeft in onze handen
gelaten; een vaandel, acht mitrailleuses en 1000 gevangenen. Op 2 Sept. werden de
1065 gevechten met nieuwe kracht hervat. In de omstreken van Lemberg veroverden de Russen
op 2 dezer nog 20 vuurmonden. Het Russische leger trekt steeds vooruit.

BELGIË.

Burgemeester Max.

1070 In het laatste door ons ontvangen "Handelsblad van Antwerpen" komt een artikel voor,
waarin hulde wordt gebracht aan den burgemeester van Brussel, Max, voor de wijze,
waarop hij in deze hoogstmoeilijke omstandigheden zijn functie waarneemt. Zijn
correctheid, zijn wilskracht, zijn moed, zijn waarachtige vaderlandsliefde, zijn
inderdaad bewonderenswaardig, schrijft het blad o. a. Terwijl de burgemeesters van
1075 omliggende plaatsen de bevolking gelastten de Belgische vlaggen in te halen, heeft de
heer Max de Brusselaars juist aangespoord om de driekleur niet neer te halen, zoodat
de Belgische vlag nog steeds in de Brusselsche straten wappert.

De Koning.

1080 Roland de Marés schrijft in den "Temps" een hooggestemd artikel over koning Albert.
Te midden van de tragedie van deze laatste weken is een schitterende figuur naar
voren getreden: koning Albert heeft zich met één slag een plaats veroverd in de
geschiedenis. Wat ook de toekomst moge brengen: de overwinning of de ondergang – het
oordeel, dat het nageslacht zal vellen, staat wat hem betreft thans reeds
1085 neergeschreven. En er waren er, die twijfelden aan dezen heldenkoning; er waren er,
die meenden, dat hij schuchter en onzeker van zichzelf was, licht te beïnvloeden en
zonder eigen wil. Maar al spoedig moest men erkennen, dat van den jongen vorst een
persoonlijken invloed uitging op de evolutie van de Belgische politiek en er kwamen
er, die moesten toegeven, dat koning Albert er wel degelijk een eigen meening op na
1090 hield. Plichtsbetrachting is koning Albert's godsdienst. Een tijd als de
tegenwoordige was noodig om dezen mensch te doen kennen in al zijn grootheid. Want
zelfs zijn naaste omgeving kende hem nog niet – kende hij wellicht zich zelf? Zijn
volk hoeft hem leeren kennen, den dag waarop hij, na het Duitsche ultimatum, in het
1095 parlement verscheen om het Belgenvolk te wapen te roepen tegen den indringer. Het was
een onvergetelijk oogenblik – de schuchtere, eenigszins linksche man was verdwenen –
daar stond een forsche, krachtige persoonlijkheid, het gelaat strak van ontroering,
met korte besliste gebaren zijn volk zeggende, wat gescheiden moest. En na den val
van Luik was het koning Albert, die niet wilde hooren van een overhaast terugtrekken
van het veldleger binnen de Antwerpsche stelling, maar die, als opperbevelhebber
1100 besliste, dat het leger in het veld zou blijven en manmoedig den vijand afwachten.
Hij leefde met zijn troepen mede, deelde in de gevaren, die zij liepen en gaf zich
geheel. En ten slotte was het wederom de jeugdige vorst, die den uitval naar Mechelen
doorzette en leidde en de Duitsche aanvoerders dwong 40,000 man troepen naar het
noorden te zenden om hem terug te werpen. Daarom brengen wij den koning een
1105 eeresalut als de dapperste onder de dapperen. Of het overwinning of ondergang zal
zijn, hem zullen wij in onze geschiedenis noemen: Albert de Zegevierende.

De verwoesting van Leuven.

1110 Een tijdelijk medewerker schrijft ons: Van alle kanten warden mij nog nadere
bijzonderheden gevraagd over de verwoesting van Leuven. Ik kan daarover evenwel
weinig méér meedeelen dan ik reeds in telegram en brief heb gedaan. Wel echter kan ik
enkele commentaren geven op het in uw Ochtendblad van heden opgenomen communiqué van
het Duitsche consulaat-generaal te Amsterdam, volgens hetwelk het raadhuis niet
beschadigd is, de St. Pieterskerk wèl, maar zóó dat zij hersteld kan worden. Ik
1115 seinde en schreef reeds, dat het stadhuis uitwendig inderdaad onbeschadigd is, maar
van binnen is het totaal vernield, op dezelfde wijze als talrijke particuliere
woningen in de thans door de Duitschers bezette streken inwendig finaal zijn stuk
geslagen. (In mijn telegram stond dat het stadhuis inwendig was verbrand. Dit moet
een schrijf- of seinfout geweest zijn. Bedoeld was vernield.) Dat de St. Pieterskerk
zou kunnen worden hersteld, trek ik zeer in twijfel. De hoofdmuren staan nog, maar de
1120 brand is zoo fel geweest, dat zware hardstenen puien versplinterd zijn, – en zoo zal
een "herstelling" van de St. Pieterskerk wel beteekenen het maken van een copie der
oude kerk, – wat toch wel iets anders is. Wat betreft de "kunstschatten", – ik heb

1125 niet kunnen controleeren wat van de schilderijen is opgeborgen, maar ik verwacht
weinig van de zorgen voor schilderijen door soldaten in een stemming zooals die op
den Donderdag van den brand in Leuven was. Nu het officieele Deutsche bericht in uw
Ochtendblad zich beroept op de "Nederlandsche berichten", dat het Raadhuis zou zijn
gespaard, kan ik mededeelen bijna zeker te weten dat het officieele Nederlandsche
rapport omtrent Leuven een totale inwendige verwoesting van het stadhuis constateert.

1130 **DUITSCHLAND.**

Graaf Haeseler.

FRANKFORT a/d MAIN, 4 Sept. (W. B.) De oorlogscorrespondent van de Frankf. Ztg.
meldt, dat graaf Haeseler al 3 vrijwilliger aan den staf van een legerkorps is
toegevoegd.

1135

De Kozakken in Oost-Pruisen.

1140 De Vorwärts bevat een brief van een vluchteling uit Oost-Pruisen, waarin een
denkbeeld wordt gegeven van het optreden der kozakken in de door de Russen bezette
gebieden. De briefschrijver meldt: "Hedenmorgen zat ik niets vermoedend te huis aan
mijn schrijftafel, toen voor mijn raam plotseling de kop van een kozakkenofficier
verschijnt. Hij roept in het Duitsch: "Uit dit huis is geschoten!" Ik noodig hem
binnen, en geef hem de verzekering, dat noch ik, noch een mijner menschen geschoten
1145 heeft, en dat wij zelfs van de aanwezigheid der Russen niets wisten. Hij schijnt zich
daarbij neer te leggen. Ik vraag hem of ik hem een glas wijn mag geven, maar hij
antwoordt: "Wij drinken tijdens den veldtocht geen alcohol, dat is ons streng
verboden; maar een glas thee wil ik gaarne hebben." Ik laat den man thee en een
ontbijt voorzetten, en wij zitten zeer gemoedelijk te praten. Nadat hij ontbeten
heeft steekt hij een mijner sigaren aan, en zegt dan: "Nu moet ik echter mijn plicht
doen en den boel in brand steken, want uit dit huis is op mijn troep geschoten." Mijn
1150 verzekeringen baten niets. Hij staat mij slechts toe mijzelf en mijn menschen in
veiligheid te brengen, en belooft, mijn woonhuis niet te zullen aansteken. De kudde,
die in de wei was, werd in den stal gedreven, de deur [dan] op slot gedaan, en dan
aan de vier [zijden] het gebouw aangestoken. Intusschen had ik mijn menschen op een
ladderwagen gezet, en zoo snel de ploegpaarden loopen konden reden wij weg. Zwarte
1155 rookwolken en het klagend geloei der koeien gaven ons een laatsten groet. Wij poogden
het nabijgelegen spoorwegstation te bereiken, maar daar vertrok geen trein meer, en
zoo moesten wij verder. Overall doken Kozakken-patrouilles op en ik heb de bosschen
van Oost-Pruisen gezegend, waarin wij ons, zoo de toestand al te netelig werd, konden
verbergen. Alle wegen waren bedekt met eindeloze troepen landen stadsmenschen, die
1160 vluchtten, somtijds hunne kudde voor zich uit drijvend. Het was de groote
volksverhuizing, en de ellende en jammer zijn niet te beschrijven. De Kozakken hebben
de officieele vergunning om te branden en te plunderen. Dit geschiedt steeds onder
voorwendsel, dat er op de troepen geschoten is. De boerenhuizen laten zij staan, en
nemen daarin hun intrek, waarbij zij steeds naar schatten zoeken. Waarom zij echter
1165 de kudden verbranden, die hen tot voedsel zouden kunnen strekken, is onbegrijpelijk.
Een vrouw, wier man te velde is, verhaalde nog: Dadelijk na de mobilisatie kwam een
troep Kozakken op mijn goed en begon de schuur aan te steken. Ik nam al mijn moed
bijeën, ging er op af en beval hen, op strengen toon en in het Russisch, dadelijk den
brand te blusschen; zij konden dan in de keuken een kop koffie met brood krijgen. Dat
1170 imponeerde hen; zij bluschten den brand, dronken hun koffie en gingen met herhaalde
dankbetuiging weg. Maar mijn buurman, die hetzelfde ook wilde beproeven, werd
eenvoudigweg neergeschoten, en zijn geheele bezitting afgebrand...

ENGELAND.

1175 **Engeland en de oorlog.**

(Van onzen eigen berichtgever.) Londen, 2 September. Officieel is erkend, dat de
"Times" j.l. Zondag niet opzettelijk alarmeerend nieuws verspreidde; hedenochtend
erkennen vele bladen dat zij het City-blad verkeerd beoordeeld hebben en bieden hun
verontschuldiging aan, maar in elk geval kan erkend, dat de censor toch nog niet
1180 zoo héél dom handelde toen hij het "Times"-bericht uit Amiens door liet – het heeft
dezen invloed gehad, dat het aantal dergenen, die zich voor den krijgsdienst opgaven,
buitengewoon is toegenomen en dat het gehalte dergenen, die het deden, veel beter is
geworden. In vele zaken hebben de patroons hun ondergeschikten, die geen gezin ten
hunne laste hebben, de keuze gegeven tusschen ontslag of ten oorlog te gaan, dit
1185 laatste met de belofte dat zij na afloop daarvan hun vroegere betrekking weder zullen
vervullen. Dat heeft blijkbaar danig geholpen; in een aantal groote warenhuizen is
het aantal mannelijke bedienden buitengewoon gedaald, omdat de jonge mannen onder de
wapenen zijn. Ik heb vanochtend herhaaldelijk groote troepen recruten door de stad

1190 zien gaan, die, vaak met een muziekkorps voorop, dat meestal de "Marseillaise" speelde, naar de spoorwegstations marcheerden en vandaar verder werden vervoerd. Engeland is ontwaakt en Lord Kitchener, die zijn eerste 100,000 man reeds kreeg, zal spoedig zijn tweede honderduizendtalen eveneens bijeen hebben.

1195 Engeland bereidt zich op een langdurigen oorlog voor. De "Times" voorspelt vanochtend dat het lang duren zal, omdat noch Frankrijk, noch Engeland kunnen toelaten dat zij ten onder gebracht worden. "Onze Koning", dus zegt het blad, "regeert over bijna een vierde gedeelte van het geheele menschen-ras; wij kunnen leger na leger naast onze Bondgenooten in het veld brengen en zijn bereid dezen oorlog desnoods jaren en jaren voort te zetten. Zooals die Bondgenooten zullen wij vechten tot de geest van het Pruisisch militarisme, dat Europa tot dezen betreurenswaardigen oorlog gebracht heeft, voor goed vernietigd is. Wij zullen het ongelijk, ons aangedaan, wreken en onzen eigen twist beslechten, ofschoon het meer geworden is een quaestie van wereldbeschaving dan een nationale quaestie." En ook de "Daily News" wijst vanochtend op het hoogst ernstige van den toestand, en erkent dat er niet veel reden is thans optimistisch te zijn, waar het er op lijkt dat de Duitschers hun weg naar Parijs mogelijk vinden zullen, en zulks binnen enkele dagen het geval kan zijn, en dan dient de Engelsche natie wel te overwegen wat de Bondgenooten dan hebben te doen. Het blad wijst er op, dat het onverstandig zou wezen te meenen dat het Russische leger thans van veel invloed kan zijn op den toestand van het oogenblik in Frankrijk, omdat het Russische leger uiterst langzaam vooruit komt en het vermoedelijk niet voor October

1205 de Duitschers zóó zal kunnen hinderen, dat dit zou kunnen leiden tot de bevrijding van Frankrijk. Dit land en Engeland moeten zoo lang rekenen op eigen krachten. Het blad meent dat de verbonden legers daarom hebben te zorgen in het veld te blijven; zij moeten zich niet laten terugdringen op Parijs en daarin opgesloten raken – dat zou de ernstigste der strategische fouten zijn.

1210 De Belgische deputatie verliet heden Londen om via Liverpool naar Amerika over te steken. Alvorens Londen uit te gaan heeft Emile Vandervelde, zooals bekend de leider der Belgische socialisten en de president v. het "Internationaal Socialistisch Bureau", door middel van de "Daily Citizen" het volgend manifest gericht tot de sociaal-democraten in Engeland. "Noch de Belgische, noch de Fransche socialisten behoeven zich voor de Internationale te rechtvaardigen dat zij met hun landgenooten zich verzet hebben tegen den inval der Duitsche legers. Hun recht is in overeenstemming met hun plicht. Zij maken gebruik van hun recht van rechtmatige verdediging. Zij vervullen den eersten plicht door de wapens op te nemen om – tegen de gruwelen van den oorlog, dien zij niet wilden – te beschermen hun vrouwen,

1215 kinderen en hun huizen. "Voor ons Belgen waren dit recht en die plicht onbetwistbaar. Evenmin als wij wenschte onze Regeering den oorlog, die ons is opgedrongen. Wij waren een neutrale staat, onze neutraliteit is aangerand en dat is geschied door een der naties, die deze neutraliteit gewaarborgd hadden. Onze kameraden in Duitschland waren onmachtig ons tegen dien aanval te verdedigen en dus bleef ons niet anders over dan ons zelven te verdedigen en wij deden zulks met te meer kracht, omdat wij ons zelven verdedigende, tevens verdedigen de heilige zaak van vrijheid en beschaving. "Het is niet noodig u te zeggen, dat wij niets dan goeds toewenschen aan het Duitsche volk, dat even als wij niets liever wenschte dan vrede en voor het behoud van dien vrede streed, doch het Duitsche volk is geen meester over zijn lot. Dat volk regeert

1225 Duitschland niet, dat doen de Pruisische jonkers; het is de militaire coterie, die om den Keizer staat en hem beïnvloedt en zoo lang dat het geval is, kan Europa niet aan den oorlog ontkomen of aan een gewapenden vrede, wat gelijk staat met zwiiggenden oorlog. "Het is onze diepe overtuiging dat het groote oogenblikkelijk belang van het internationale proletariaat is bij de eerste gelegenheid een einde te maken aan het Pruisisch militarisme. Als wij dat doen voeren wij oorlog tegen den oorlog, en wat ook gebeure, wij zullen blijven strijden voor de zaak of de rechten van de beschaving en de onafhankelijkheid der volkeren.

1230 "De legers die ons land invielen hebben onze bevolking gedecimeerd; onschuldige boeren gedood; onze monumenten, onze kerken en – gelijk te Leuven – onze kunstschaten, onze bibliotheken, onze universiteiten vernietigd. Zij hebben gruwelen bedreven, die doen denken aan de vreeselijke oorlogen van vroeger eeuwen. Doch hun slachtoffers zullen zich nooit overgeven; zij zullen blijven strijden tot het bittere einde en in dien strijd hopen zij den steun te hebben van alle arbeiders, die beseffen wat zij hebben te doen in den dienst van de rechten der menschheid.

1235 "Als onze arme Jaurès, gedood in de eerste dagen van den oorlog, nog met ons was, zou zijn machtige stem veroordeeld hebben de misdaden in België bedreven en hebben aangetoond, dat alle arbeiders, dat Frankrijk en Engeland strijdende tegen Pruisisch militarisme, verdedigden de meest rechtvaardige zaak. Hij is niet langer met ons, doch zijn stem bezielt ons en het is niet alleen in zijn naam, doch in den naam van

1240

1245

1250

1255 alle socialisten van Frankrijk en België, dat ik een beroep doe op de arbeiders van Engeland één met ons te zijn in dezen oorlog voor vrijheid en beschaving."

Voor 't eerst in 't vuur!

1260 Een gewonde Engelsche artillerie-officier heeft aan de "Manch. Guard." zijne indrukken weergegeven van zijn eerste gevecht. Hij zelf noemt het geheel "als een nachtmerrie", en de waarnemingen die hij gedaan heeft zijn inderdaad een aaneenschakeling van korte schrikbeelden, gefixeerd in de momenten dat het gevecht hem tijd liet om zich heen te zien. "In den morgen", zoo vertelt hij, "werden ons stellingen aangewezen, en ontvingen wij het werkprogram voor onze artillerie. "Van 1265 toen af waren wij allen vol bange spanning; géén angst voor ons zelf was het, maar een gedrukt gevoel tegenover het onbekende. "Om zes uur openden wij vuur op een plaats waar wij den vijand vermoeden konden. Tegen den middag kregen wij bevel om tegen de van links opdringende Duitsche cavalerie te ageeren; wij wachtten in onze nieuwe stellingen. "Dan – als plotseling de vijand zichtbaar wordt en zijn vuur op 1270 ons opent – omvangt mij een soort nachtmerrie. "Onze artillerie komt in actie, doch het bedieningspersoneel schrikt zichtbaar. "De Duitschers rukken in zware colonnes op, waarin onze granaten slechts zeer tijdelijke bressen slaan. "Om mij heen zie ik mijn mannen sneuvelen, zelfs zie ik nu en dan lichaamsdeelen, door granaatscherven afgeslagen, rondvliegen, zoodra de ontploffing geschied is. "Als de vijand in steeds 1275 grooter massa's oprukt, bekruipt ons een gevoel van fellen haat, en wij gevoelen niet het minste medelijden voor de kerels die wij neerschieten. "Zij snellen op ons toe, en vallen dan plotseling neer om te vuren. "Nog steeds vuren wij in de Duitsche gelederen ik gevoel mij als een man die in het korenveld staat, en bij massa's de halmen maait. "Den nacht na dit gevecht kon ik niet slapen... nog zag ik de steeds 1280 nader komende Duitsche gelederen, en de afschuwelijke beelden van weggeslingerde lichamen en stukken daarvan, weken niet van mij. "... Zoo maakte ik vier gevechten mede." Uit het laatste gedeelte van het verhaal begrijpen wij den gemoedstoestand van iemand, die ten slotte aan het fluiten der kogels gewend geraakt is, of liever immuun voor gecompliceerde emoties. "Alleen onze spieren zijn werkzaam", schrijft hij: "voor 1285 de rest zijn wij als verstijfd... zelfs toen ik gewond was, voelde ik mij als een blok neervellen, zonder eenige gewaarwording van pijn of smart." Sinds enkele dagen geldt het verbod voor de terugkeerende gewonden, om op deze wijze hunne gewaarwordingen of waarnemingen te vertellen. Cab na cab met gewonden komt aan het London Hospital, op Whitechapel Road aan; men kent dit enorme ziekenhuis, 1290 waarvoor de sympathie te Londen op zoo aardige, echt practisch Engelsche wijze wordt wakker gehouden. Overall, in stations en op straat n.l. zijn automaten opgesteld, waarboven staat: "Keep the London Hospital for one second". Wanneer men een penny in de gleuf gooit, ziet men een wijzer even verplaatsen... gedurende dat korte oogenblik heeft men het London Hospital onderhouden... een eenvoudige berekening toont dat het 1295 onderhoud dus f4320 per etmaal of f1,576,800 per jaar kost. De aankomende gewonden laten zich slechts tot korte mededeelingen verleiden... een hunner zeide: "Jullie rookt hier toch betere sigaretten dan de Fransche "Tommies". Een andere – over den terugtocht der Engelsche troepen sprekende, zuchtte: "Het kwam, doordat de Duitschers ons ons goede ontbijt niet gunden, – zoodra ze de lucht van 1300 ons, gebakken spek opsnoven, kwamen ze d'r op af". Alle gewonden waren het er over eens, dat de Boerenoorlog kinderspel was, hiermede vergeleken. Een grappige ontmoeting had aan een der Londensche stations plaats. "Waar voor den duivel heb ik jou meer gezien?" riep een ze?an tot een vieze, ongeschoren kerel, die, met een Fransche boerenkiel om, uit den trein stapte. "Ik ken jou gezicht ook", deed de 1305 havelooze vreemdeling peinzend. Toen riep de zeeman opeens met glunderende oogen: "Natuurlijk, in den Boerenoorlog... maar waar heb je in godsnaam die broek vandaan?" "Uit België of Frankrijk", antwoordde de vreemdeling grimmig... "die broek heb ik in Boulogne geleend!" "Nou kom ik hier een nieuwe halen, en dan ga ik maar weer eens kijken waar ik de Duitschers te pakken kan krijgen, dan geef ik ze dit vod meteen 1310 terug."

Nieuws voor den vijand.

1315 Te Londen is een Duitscher tot zes maanden gevangenisstraf veroordeeld omdat hij toen hij zich bij de politie – volgens voorschrift – deed inschrijven niet mededeelde dat hij eigenaar was van een postduif. Voor den politierechter deelde een Engelsche dame mede, dat zij den Duitscher in een der parken had ontmoet en gezien had dat een postduif in zijn buurt opging, die een briefje meevoerde. Al had zij niet gezien, dat de man de duif had opgelaten, achtte zij het toch zeer waarschijnlijk dat dit het 1320 geval was en de rechter bleek aan deze getuigenis voldoende waarde te hechten om den gevangene te veroordeelen, ondanks diens ontkenning.

Engelsche verliezen.

1325 LONDEN, 3 Sept. (Reuter.) Het *Persbureau* deelt een aanvullingslijst mede, ontvangen uit het Engelsche hoofdkwartier, van de verliezen der Engelschen. Gesneuveld zijn: 18 officieren en 52 minderen, gewond: 78 officieren en 312 minderen. Vermist: 36 officieren en 4672 minderen. Van de vermisten bevinden zich vermoedelijk 2682 in verschillende hospitalen.

Alweer een witboek.

1330 LONDEN, 4 Sept. (Reuter's bijzondere dienst.) Een witboek is gepubliceerd bevattende de telegrammen van den Britschen ambassadeur te Berlijn aan Sir Edward Grey voor den oorlog gezonden. In deze telegrammen wordt melding gemaakt, dat onder leiding van de Duitsche regeering een machtige geheime associatie van fabrikanten en reeders tot stand kwam, die ten doel had de buitenlandsche pers, voornamelijk in Zuid-Amerika en
1335 het verre Oosten, ten bate van den Duitschen exporthandel te beïnvloeden.

Ulster vrijwilligers-divisie.

1340 BELFAST, 4 Sept. (Reuter.) In een redevoering heeft Sir Edward Carson verklaard, dat een voldoende aantal Ulster vrijwilligers een zelfstandige divisie regeeringstroepen zullen vormen onder aanvoering hun eigen officieren.

FRANKRIJK.

Poincaré te Bordeaux.

1345 BORDEAUX via LONDEN, 4 Sept. (Reuter.) De president van de Fransche republiek Poincaré is alhier aangekomen.

Weder een vliegtuig boven Parijs.

1350 PARIJS, 3 Sept. (Eigen bericht). Een Duitsch militair aviateur heeft heden te 12 uur 45 eenige bommen geworpen in dichtbevolkte wijken van het Oosten van Parijs. Zij hebben echter slechts onbeduidend schade aangericht. Hij wierp ook een brief naar beneden, gewikkeld in een Duitsche vlag, die bezwaard was met een zak zand, waarin werd gezegd: "Het Duitsch leger staat voor de poorten van Parijs. Er rest u niets anders dan u over te geven."

Het Fransche leger.

1355 PARIJS, 3 Sept. (Eigen Bericht.) De regeering heeft besloten de lichte 1914 op te roepen en de reservisten en territorialen, die tijdelijk naar huis waren gezonden, weder in dienst te stellen.

De houding van Turkije.

1360 PARIJS, 3 September. (Eigen bericht.) In een artikel over de houding van Turkije zegt de "Tems", dat de Triple Entente zal zorgen voor de behartiging van haar belangen en die van haar vrienden. De onvaste politiek van Turkije heeft reeds de verbrokkeling van het rijk ten gevolge gehad, maar ditmaal zal het tot een definitieve débacle
1365 komen. In een ander artikel stelt de "Tems" de vraag of een deelnemen van Turkije aan den oorlog niet het nieuwe feit, waarvan de "Stampa" spreekt, zou zijn, dat voor Italië aanleiding zou kunnen zijn om zijn neutraliteit op te geven.

Parijs vraagt de waarheid.

1370 De Romeinsche "Tribuna" bevat een brief uit Parijs met het opschrift: "Parijs wenscht de waarheid", waarin de correspondent zegt: "Alle Fransche spoorweglijnen worden bereden door treinen vol gewonden, alle hospitalen zijn vol gekwetsten, alle velden in de grensstreek worden kerkhoven. Maar Parijs mag de waarheid niet weten. "Is dan die waarheid zoo ontzettend? "Het departement van oorlog heeft slechts twee
1375 denkbeelden: het volk Fransche overwinningen mede te deelen en den haat tegen de Pruisen aan te wakkeren. Wanneer wij, journalisten, onze dagelijksche berichten halen, meenen wij een politierapport te ontvangen: verhalen van kleine schermutselingen, opsomming van Duitsche wreedheden, heldendaden van Fransche vliegers en brieven uit de kampementen..." De correspondent maakt dan melding van een
1380 artikel van Hervé, waarin soortgelijke klachten voorkomen en gezegd wordt: "Als er in het Duitsche leger barbaren zijn, die hun uniform onteeren, die vrouwen en kinderen doodden, moet men daarom denken, dat alle Duitschers monsters en moordenaars zijn? Dut het Fransche leger dapper is, weten wij allen; moeten wij daarom het volle
1385 wijsmaken, dat het Pruisische leger een bende lafaards is."

Geen partieele vrede.

In een beschouwing over den diplomatieken toestand vestigt de "Temps" de aandacht op in buitenlandsche bladen verschenen artikelen en uitlatingen van ongenoemde diplomaten, waarin gezinspeeld werd op de mogelijkheid van het sluiten van een
1390 afzonderlijken vrede tusschen Duitschland en een der bondgenooten. Het doel van die pogingen is, schrijft het blad, om, gesteund door pacifistische stroomingen, de openbare meening in Frankrijk, Rusland en Engeland er toe te brengen aandacht te wijden aan de voordeelen van een afzonderlijken vrede. De "Temps" is overtuigd, dat de bondgenooten zóó eensgezind zijn, dat er slechts vrede zal worden gesloten door
1395 allen te zamen.

Een opwekking.

"Alles trotseeren, alles ondergaan, volharden, doorzetten – dat zijn de eenige woorden, waarvan ieder Franschman, die dezen naam waardig is, thans uitsluitend
1400 denken moet", schrijft de "Temps". Eén uur van ontmoediging en matheid onzerzijds brengt den vijand meer voordeel dan eenige gewonnen veldslagen. Het blad waarschuwt dan het Fransche volk zich niet van de wijs te laten brengen door pogingen van den vijand om te intimideeren. Wij moeten niet lichtvaardig geloof hechten, schrijft de "Temps", aan de in omloop gebracht wordende verhalen; praatjes en geruchten moeten wij niet verder vertellen. En daarin moeten vooral de ambtenaren voorgaan en het voorbeeld geven. Met leedwezen heeft het blad gezien, dat minister Malvy prefekten en onderprefekten heeft moeten aanschrijven op hun post te blijven en de burgerij het voorbeeld te geven van kalmte en koelbloedigheid. Indien hiertoe geen aanleiding bestond, meent de "Temps", zou minister Malvy er niet aan gedacht hebben die
1405 ambtenaren te herinneren aan dezen hun eenvoudigen en meest elementairen plicht. Moest men, om dat resultaat te bereiken, de prefekten in rang stellen boven de militaire autoriteiten? vraagt het blad scherp.

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

De Keizer van Oostenrijk.

WEENEN, 4 Sept. (W. B.) De commandant van het Duitsche detachement uit Skoetari, majoor Schneider, deed aan een redacteur van de "Zeit" de volgende mededeeling over de audiëntie der Duitsche officieren bij den Keizer. De officieren zijn enthousiast over de persoonlijkheid van den Keizer. Deze stelde vooral belang in den strijd tegen
1420 de Serviërs. De officieren konden niet genoeg de intellectueele frischheid van den Keizer bewonderen; hij ziet er uit als een 60-jarige. Zijn stem is duidelijk, zijn blik levendig en helder. Hij verzocht den officieren zijn groeten over te brengen aan keizer Wilhelm.

GRIEKENLAND.

Reservisten opgeroepen.

KONSTANTINOPEL, 4 Sept. (W. B.) Het Grieksche consulaat liet bekendmakingen aanplakken, waarbij tien lichten van de marine-reservisten worden onder de wapenen
1430 geroepen voor de manoeuvres.

ZUID-AFRIKA.

Lord de Villiers †.

Een telegram heeft het overlijden gemeld van lord de Villiers, den waarnemenden gouverneur-generaal van de Unie van Zuid-Afrika. Lord de Villiers werd tot dit hooge
1435 ambt geroepen na het vertrek van lord Gladstone uit Zuid-Afrika in Juli, in afwachting van de komst van den nieuwen gouverneur-generaal Buxton: Lord de Villiers, tot 1897 sir Henry de Villiers, werd in 1842 te Paarl in de Kaapkolonie geboren. Hij studeerde te Kaapstad, Utrecht en Berlijn en koos daarna de rechterlijke loopbaan in zijn vaderland. Op betrekkelijk jongen leeftijd nog werd hij reeds tot hoofdrechtter in de Kaapkolonie benoemd. Hij was in 1908 de voorzitter van het congres, dat de Unie van Zuid-Afrika voorbereidde. Engelsche bladen, het overlijden van dezen Zuid-Afrikaanschen rechtsgeleerde en staatsman besprekend, nemen nu de gelegenheid te baat om nog eens te wijzen op de kracht der Britsche vrijheidsbeginselen, die het mogelijk
1440 maakten, dat in dezen tijd van beproeving de eenheid van het geheele rijk zich zoo schitterend kon toonen. En vooral nog eens de groots voldoening te uiten over het feit dat in een Dominion, waarvan een groot deel nog slechts een twaalftal jaren geleden na bitteren strijd werd veroverd en waar nu de regeering in handen is van de mannen, die het krachtigst de Britten bestreden, thans slechts toewijding aan het Empire en hoop op zijn veiligheid en succes blijkt. Dit resultaat, zegt bijv. de
1445 "Manch. Guardian", is wel een dozijn verloren slagvelden waard.

VEREENIGDE STATEN.

De Deutsche schepen in Amerikaansche havens.

1455 De correspondent van de "Daily Telegr." te New-York seint, dat na de officieuse bezwaren van Engeland, Frankrijk en Rusland het denkbeeld om de in New-York en andere Amerikaansche havens liggen Deutsche schepen voor regeeringsrekening aan te koopen, schijnt te zijn opgegeven. Trouwens, zegt de correspondent, het denkbeeld vond bij de openbare meening in de Unie weinig steun.

1460 **Gelukwenschen voor H. M. de Koningin.**

Ter gelegenheid van den verjaardag van de Koningin hebben ook de gezamenlijke Belgische en Deutsche militaire verpleegden in het Roomsche Katholieke Hospitaal te Maastricht, de gezamenlijke Belgische uitgewekenen te Maastricht en te Eijsden verzorgd, aan H. M. een telegram van hulde gezonden; ook de verpleegden ten huize van 1465 Oud-Minister Regout te Maastricht en 1200 naar Moerbeek in Limburg uitgeweken inwoners uit Fourron St. Martin, hebben van hun hulde en dankbaarheid jegens Hare Majesteit getuige afgelegd.

Uit de Petroleum-industrie.

1470 Blijkens den "Moniteur du Pétrole Roumain" van 2 Augustus, die ons eerst heden bereikt, zijn de prijzen van ruwe olie in Rumenië einde Juli gedaald. Bushtenari-olie gold voor directe levering frs. 7 per 100 KG. De productie handhaafde zich nog. Een 1475 nieuwe boring der Roumanian Consolidated Oilfields was te Bana geslaagd, met een aanvankelijke opbrengst van 30 à 35 wagons per dag. De prijzen der bij-producten in het binnenland waren onveranderd. De Rumeensche Staatsspoorwegen bestelden 260,000 ton residus, met leveringstermijnen tot April 1916, welke bestelling over de 1480 verschillende Rumeensche maatschappijen wordt verdeeld. De uitvoer was niet levendig en de prijzen liet te wenschen. De dagelijksche productie der Steaua Romana bedroeg in de laatste tien dagen van Juli gemiddeld 98 wagons, die der Astra Romana 141,42 wagons. De totale productie van laatstgenoemde maatschappij was in Juli 40,660 ton of gemiddeld per dag 131.16 wagons.

De "Astra Romana" heeft gedurende het eerste halfjaar 1914 248,039 ton ruwe olie 1485 geproduceerd tegen 221,360 ton in de overeenkomstige periode van 1913 en in de eerste zeven maanden 288,699 ton tegen 257,446. Een der oudste boringen der maatschappij te Philipeshti, waaraan sinds 1908 was gewerkt, die thans 1003 meter diep is en die men eindelijk op het punt stond op te geven, is einde Juli in productie gekomen. Omtrent de capaciteit valt nog niets te zeggen.

1490 De petroleum-productie van Rumenië heeft in het eerste halfjaar 1914 865,000 ton bedragen tegen 962,685 in 1913, zijnde een vermindering mot 10%. De teruggang is een gevolg van het feit, dat de nieuwe boringen tijdens den Balkan-oorlog tijdelijk hadden stilgestaan, zoodat vele nieuwe bronnen betrekkelijk laat in productie zijn 1495 gekomen en voorts een gevolg van het ophouden van de geweldige spuitende bron der Columbia, die in het eerste halfjaar 1913 112,000 ton ruwe olie opleverde en ditmaal slechts een geringe hoeveelheid. Uitgevoerd werd in het eerste halfjaar 483.624 ton tegen 548,077 in 1913, een vermindering met 12%. Dit is ten deele een gevolg van de kleinere voorraden residus, na den zeer omvangrijken export verleden jaar tot de 1500 toenmaals geldende hoge prijzen.

De "Moniteur" deelt mede, dat de Oostenrijksch-Servische oorlog reeds dadelijk een 1505 ongunstigen invloed heeft gehad op de Rumeensche petroleumindustrie, doordien de uitvoer van benzine en lamp-olie naar Duitschland, Frankrijk en Zwitserland door middel van tankwagens geheel tot stilstand is gebracht. Dit zal aan de Rumeensche raffinadeurs groote verliezen berokkenen, voor zoover zij geen installaties tot opslag der producten bezitten. Dit geldt voornamelijk voor de kleinere raffinaderijen, die thans hun productie niet van de hand kunnen doen en dus geen geld 1510 kunnen krijgen. Ook het vervoer per schip Donau-opwaarts is onmogelijk geworden, wat voornamelijk de grootere maatschappijen treft, o. a. de Steaua Romana die thans haar leveringscontract aan de Servische regie niet kan nakomen. Ook de moeilijkheid om thans de noodige materialen te verkrijgen en de financieele moeilijkheden in West-Europa blijven niet zonder invloed op de Rumeensche petroleumindustrie.

Landverhuizersverkeer.

1515 De natuurlijke uitwerking van den oorlog op het landverhuizersverkeer over Deutsche havens blijkt uit de thans voor Hamburg bekende cijfers over Augustus. Over Hamburg vertrokken slechts 193 personen tegen 17,522 in het vorig jaar. Onder die 193

personen waren 10 Duitschers tegen 877 in het vorig jaar. Sedert het begin van het jaar vertrokken over Hamburg 72,958 tegen 137,877 in het vorig jaar.

1520

AVONDBLAD. Tweede Blad.

Geen Hyaena.

1525

De positie van een neutralen staat in den Europeeschen oorlog biedt, naast het onmiskenbare nadeel der roemloosheid en van het immobiliseeren van mogelijke ideëele krachten, veel materieele voordeelen. En het is ter wille van die materieele voordeelen dat wij zoo stipt en angstvallig onze neutraliteit handhaven. *Uitsluitend* om die voordeelen. Niet omdat ook maar één oogenblik bij iemand van ons volk de lage gedachte zou zijn gerezen: Wie weet of er eindelijk voor ons niet nog wat afvalt. Het schijnt noodig te worden om dit uit te spreken. Onder de toekomstige overwinnaars gaan reeds stemmen op om ons ter belooning voor onze onzijdigheid, een aandeel in den buit te geven. Als Frankrijk wint dan, zoo hoorden wij, krijgen wij de Rijnprovincie. Als Duitschland wint, zal ons Antwerpen en Belgisch Vlaanderen worden toegeworpen. 't Spreekt vanzelf dat al dit verdeelen van de berenhuid vóór dat de beer geschoten is, op zichzelf niet meer dan een schouderophalen waard is. Bovendien zijn dit alles slechts uitingen van *the man in the street*, zonder eenig officieel gezag. Maar het zijn niettemin uitingen van een zekeren volksgeest. En nu het geschenk dat de phantasten aan Duitse zijde ons hebben toegedacht in een brief van onzen Berlijnschen correspondent openlijk is genoemd, wordt het zaak dat onzerzijds, tegenover België, uitdrukkelijk worde verklaard dat wij van dergelijken ongevraagden oorlogsafval niet zijn gediend. Er is natuurlijk, in zulke uitingen van den volksgeest der oorlogvoerenden te onzen aanzien, iets vleiends voor ons. Ze getuigen immers dat men ons neutraal-blijven, en de zware offers die wij ons daarbij getroosten – offers van millioenen in geld, van drukkende persoonlijke lasten en van groote verwoestingen in de particuliere bezittingen rondom onze versterkte stellingen – waardeert en wil erkennen. De vraag, of zelfs een klein land als het onze zijn leger al of niet over de grenzen zendt, blijkt in de reuzenworsteling om ons heen, waarin de krachten zóó zeer tegen elkaar opwegen dat ook een kleine bondgenoot op het beslissende oogenblik de schaal zou kunnen doen doorslaan, geen onverschillige zaak te zijn. De erkenning van dit feit valt te waardeeren evenals de vriendelijke bedoeling waarmee de *claims* op aandeelen in het nieuwe Europa ons worden toegedacht. Maar er is niettemin aan die vriendelijkheid een andere zijde die hoogst onaangenaam en alles behalve vleiend voor ons is en die ons elke gedachte aan instemming met zulke fantasieën zoo stellig mogelijk moet doen afwijzen.

1530

1535

1540

1545

1550

1555

1560

1565

1570

1575

1580

Wat stellen die vriendelijke politieke tinnegieters zich toch eigenlijk wel voor van Nederland, dat zich, als prijs voor zijn onzijdigheid, steden en landstreken met heele bevolkingen zou laten toewerpen? Meenen zij dat 't speculeeren op dergelijke mogelijkheden een element is geweest bij het bepalen van onze houding? Welk een ellendelingen zouden dan onze regeerders moeten zijn die ons opzettelijk zouden hebben gehouden in de positie van iemand die zich een zoo veilig mogelijk hoekje kiest waar hij het geweld om zich heen kan aanzien en heel koest blijft in afwachting van den afval des overwinnaars! Weerzinwekkender rol kan men zich kwalijk gespeeld denken. En het zou waarlijk niet vleiend wezen als men ons van zoo iets verdacht. Of zou men ons bij wijze van surprise, zonder bij ons eenige speculatie te onderstellen, een aandeel in den buit willen toewerpen? Maar die bedoeling zou dan toch getuigen van tweeërlei eigenaardigheid in de mentaliteit der toekomstbedeelers. Ten eerste deze: dat zij nog steeds zeer vertrouwd schijnen te zijn met de verouderde idee van het afknippen van landstreken om die aan andere landen aan te naaien als lappen goed. Alsof er op die lappen geen volksdeelen wonen met een eigen ziel en een eigen wil. En ten tweede deze, dat in 't geheel geen rekening schijnt te worden gehouden, door die toekomstbedeelers, met de mogelijkheid... dat wij voor hun geschenken zouden bedanken. Daarin ligt een miskennis van *onzen* nationalen vrijen wil haast even erg als de miskennis ten aanzien van het door hen bij voorbaat al weggeschonken volksdeel. Men zal misschien vinden, dat wij aan dergelijke, toch immers slechts individueele uitingen, te veel eer bewijzen door ze te bespreken. Maar al denken wij er geen oogenblik aan, eenige officieele of zelfs maar officieuze beteekenis aan zulke uitingen te geven, nu ze eenmaal openlijk bekend zijn geworden mogen wij ze niet zonder protest laten. De ware aard van onze neutraliteit, het volkomen belanglooze ervan, zou anders in verdenking kunnen komen. Het is daarom, vooral tegenover België in de positie waarin het zich thans bevindt, noodzakelijk om uit te spreken dat onze bedoelingen jegens onze zuidelijke burens precies eender zijn als die jegens onze oostelijke. Niets is verder uit de gedachte van eenig Nederlander verwijderd dan de misdadige dwaasheid van uitbreiding van ons grondgebied door een

1585 opgedrongen geschenk. Wij sjacheren niet in volkszielen. Wij wenschen niet befooid te worden. Wij speculeeren niet op een masseltje uit den eenen of anderen ongelukkigen boedel. Wij azen niet op de slagvelden om ons heen. En hoe meer men ons verschoont van zulke vriendelijk bedoelde maar pijnlijke dwaasheden als 't toedenken van eenig aandeel in den oorlogsbuit, hoe beter men onzen waren aard zal eeren en hoe aangener 't ons zal wezen. De Nederlandsche leeuw is geen hyaena.

1590

Nederland en de Oorlog.

De dienst op de spoorwegen.

1595 Wij hebben dezer dagen een bericht geplaatst, waarin vanwege de militaire autoriteiten werd medegedeeld, "dat de beperkte spoorwegdienstregeling een gevolg is in de eerste plaats van den beperkten steenkolenvoorraad, die na 1 Augustus nagenoeg niet is aangevuld, en in de tweede plaats van het feit, dat een aantal militaire treinen op verschillende stations worden gereed gehouden om eventueel onze troepenmacht naar een bedreigd front te kunnen samentrekken". Een inzender verbaast er zich over, dat de spoorwegen in gebreke zijn gebleven – zooals uit bovenstaand bericht zou blijken om hun voorraad aan te vullen, terwijl iedere tak van nijverheid daartoe kans heeft gezien. Wij vernemen daaromtrent het volgende: Begin Augustus, toen er met een zeer beperkten dienst gereden werd, was de voorraad voor maanden voldoende om den dienst te onderhouden. Er bestond dus toen geen urgentie van aanvulling. Kort na de uitbreiding van den dienst op 17 Augustus, zijn intusschen de voorraden weer geregeld aangevuld, al was het niet in dezelfde mate als in gewone tijden. Waar in het van militaire zijde afkomstige bericht van een beperkten voorraad wordt gesproken, zal wel bedoeld zijn, dat men niet de zekerheid hoeft van geregelden aanvoer op den duur. Zooals uit het bericht blijkt, is de steenkolenvoorraad niet de eenige reden voor den beperkten dienst. Het materiaal wordt namelijk voor een 1610 belangrijk deel door de militaire overheid vastgehouden. En daarop kon ook weleens een gewenschte uitbreiding van dienst afstuiten. In verband hiermee wijzen wij op de spoorwegtoestanden in België. Eén onzer verslaggevers, zoo juist van daar weergekeerd, zegt daarvan: "Het is inderdaad bewonderenswaardig. Tot op het kritieke oogenblik, waarop de Duitschers voortrukken, blijft het treinverkeer als 't ware 1615 geheele normaal. Ik reisde van Leuven naar Tienen toen de Duitschers daar als 't ware voor de poorten lagen. Bij de terugtrekkende beweging van het Belgische leger werd te Leuven het station eenige uren gesloten, doch daarna liet men zoo spoedig mogelijk eenige extra-treinen vertrekken om den toevloed van vluchtelingen te kunnen vervoeren. Geheel op den op het spoorwegboekje aangegeven tijd stapte ik te 1620 Herenthals op den trein, terwijl er een kwartier later tusschen Belgische en Duitse patrouilles een verwoed gevecht werd geleverd. De dienst op de lijn dwars door het noorden van België is om zoo te zeggen nog niet verstoord geworden." Letten wij hierop, dan meenen wij, – die ons streng van alle mogelijke critiek op militaire maatregelen hebben onthouden – de vraag te mogen stellen: is de groote overlast aan 1625 de burgerij, de groote schade aan handel, nijverheid, en verkeer, door het gebrekkige treinverkeer veroorzaakt, gebillijkt door grootere zekerheid voor troepenvervoer? Is onze spoorwegorganisatie dan zóó slecht, dat het in tijden dat noodzakelijke troepen snel vervoerd moeten worden, niet mogelijk is oogenblikkelijk overal treinen te requireeren en binnen enkele uren naar de gewenschte plaatsen te brengen? Wij hebben 1630 werkelijk niet minder dan anderen voor de handhaving van 's lands neutraliteit over. Maar de weder-opbloei van handel en industrie, de terugkeer van een zekere welvaart, is zeker ook noodig om de lasten, die ons volk te torsen heeft, moedig en blijmoedig te kunnen dragen. En die weder-opbloei is zeker niet mogelijk als het verkeer zóó gestremd en gebrekkig blijft. Deze toestand van gewapend afwachten kan nog lang, zeer 1635 lang duren.

TELEGRAMMEN.

De nieuwe paus.

1640 ROME, 4 Sept. (Reuter.) De Paus heeft zich gevestigd in de vertrekken, welke ook Pius X bewoonde. Gisteravond verleende hij in opgewekte stemming enkele audiënties, waarbij hij voor een ieder een welwillend woord had. De "Osservatore Romano" deelt mede, dat de paus monseigneur Parolin, een bloedverwant van Pius X, tot kanunnik van St. Pieter heeft benoemd. Het wapen van den nieuwen paus vertoont het Malthezer kruis, daar de paus tot de Malthezer orde behoort. De paus zond de bevolking van zijn 1645 geboortestad Genua telegrafisch zijn zegen. De nieuwe staatssecretaris zal volgens de "Giornale d'Italia" benoemd worden na de plechtige installatie van den paus.

De laatste plechtigheid.

ROME, 30 Aug. (Vertraagd.) (Reuter.) Hedenochtend had in de Sixtijn'sche kapel de

1650 laatste plechtigheid plaats voor den overleden paus Pius X. In tegenwoordigheid van kardinaal Falconia sprak monseigneur Ettasella in het latijn de lijkrede uit, waarna de kardinalen Falconia, Granito, Pompily, Serafini en della Chiesa de absolutie gaven. In het geheel waren 49 kardinalen aanwezig. Verder waren tegenwoordig het diplomatenkorps, de grootmeester van de Malthezer orde en prins Chigi.

1655

**Allerlei van den oorlog.
Soldaten-Kranten.**

— Hetgeen hier onlangs werd medegedeeld over het doen verschijnen van soldatenkranten, niet slechts in Amsterdam, doch nu ook in Frankrijk vanwege het Departement van Oorlog, vraagt aanvulling. Ook in Engeland werd reeds in vroeger tijden een soort-gelijke krant voor het leger gedrukt, en wel toen de Cavaliers onder prins Rupreocht ten strijde trokken. De bedoeling van deze soldaten courant was zelfs, om officieren en soldaten zoo uitvoerig mogelijk op de hoogte te houden omtrent de vorderingen van den veldtocht, waaraan zij zelf zulk een werkzaam aandeel namen als medestrijders. Dus was de inhoud van zulke soldatenkranten niet van belang ontbloomd, beschouwd van een militair standpunt. Dit bracht mede, dat gevangen genomen soldaten toen tot plicht hadden, hun kranten te vernietigen, wanneer zij in handen van den vijand vielen. Er zijn voorbeelden bekend gebleven van gevangen officieren, die, uit vrees, dat de inhoud van het zich op hen bevindende laatste soldatenblad aan den vijand bekend zou worden, vóór hun gevangenneming zorg droegen, dat zij de geheele krant inslikten. Het formaat van onze tegenwoordige nieuwsbladen zou zoo'n hap tot iets onuitvoerbaars maken! Vandaar wellicht de kranten-vrees bij alle oorlogvoerende mogendheden?

1675 **Souvereinen-titels.**

— De keizer van Oostenrijk, wiens rijk in bondgenootschap strijdt met Duitschland, welks leger in dezen oorlog reeds tot Antwerpen doordrong, heeft het recht den titel te voeren van Markies van Antwerpen. Wanneer ook de andere Europeesche monarchen aanspraak walden maken op hun titels, dan zou reeds vóór het eind van dezen Europeeschen oorlog de kaart van ons werelddeel er anders moeten uitzien. Letten we voorloopig slechts op twee der landen, die nog buiten den algemeenen strijd bleven, dan vinden wij achter den naam van den Koning van Italië vermeld "Koning van Sardinië, Frankrijk, Spanje, Engeland, Italië, Jeruzalem, Griekenland, Alexandrië, Hamburg en Sicilië, Heerscher over de Diepten en Koning der Aarde". De Koning van Spanje heeft eenige gelijke titels, aangezien ook hij "Koning van Jeruzalem" is; verder maakt hij, volgens zijn titulatuur, aanspraak op: Galicië, Gibraltar, West-Indië en Oost-Indië.

1690 **Van den Duitschen Keizer.**

— Het is een fout geweest, om den bij Charleroi gesneuvelden Prins Adelbert een oom van den Duitschen Keizer te noemen. Volgens den "Almanach de Gotha" is slechts de Engelsche Hertog van Connaught gerechtigd, zich een oom van Keizer Wilhelm te noemen. Overigens bezit deze laatste een lange lijst van bloedverwanten — zes en een halve bladzijde in den "Almanach"! — die allen aanspraak maken kunnen op den naam van neven en nichten. Er zijn slechts weinige Europeesche hoven, waar geen bloedverwanten van het huis Hohenzollern te vinden zijn. Het ligt trouwens voor de hand, dat de Hohenzollern's in de acht-en-een-halve eeuw van hun bestaan gelegenheid hebben gehad, hun familie-relaties uit te breiden. Behalve familie-verwantschap kan de Deutsche Keizer ook zijn recht doen gelden, om zich in de uniformen te steken van ongeveer alle legers van Europa, — het Fransche uitgezonderd. Bij zijn laatste onderhoud met den Engelschen gezant te Berlijn zou de Keizer niet zonder scherpste gezegd hebben, dat er kans bestond, dat hij nooit meer een Engelsche uniform zou dragen; — dit was vóór de oorlogs-verklaring. Sedert zal de Keizer wel afstand gedaan hebben ook van zijn Russische, Belgische, Servische en Japansche uniformen. Wij vonden eens vermeld, dat hij niet minder dan drieduizend verschillende binnen en buitenlandsche uniformen bezat; een afzonderlijk personeel was noodig om ze te onderhouden, — een opper-lakei en bovendien een staf van een dozijn bedienden, die als experts optraden, wanneer het Z. M. behaagde, eens een van zijn niet alledaagsche uniformen te dragen.

1710 **Onze gezant te Parijs.**

Ook onze gezant in Frankrijk, ridder De Stuers, is van Parijs naar Bordeaux vertrokken; een deel van het gezantschapspersoneel blijft te Parijs achter.

Dankbaarheid van de Belgische Regeering.

1715 De Belgische Minister van Buitenlandsche Zaken heeft, in verband met een rapport van

den Belgischen gezantschapsraad te 's-Gravenhage, den Prins de Ligne omtrent diens
bezoek aan de in Limburg verpleegde uitgeweken Belgische gezinnen, den Belgischen
gezant te 's-Gravenhage opgedragen, aan onze Regeering de gevoelens van groote
1720 dankbaarheid der Belgische Regeering over te brengen voor de hulp en sympathie, die
de Belgische onderdanen in zoo ruime mate binnen ons grondgebied ondervinden.

Tot steun.

Door de leden der vereeniging "Ziekenzorg", verbonden aan de. Kon. Stearine
Kaarsenfabriek "Gouda" te Gouda, is besloten aan de kas van het steuncomité wekelijks
1725 af te dragen 4/5 gedeelte van het bedrag dat de fabriek contribueert aan
"Ziekenzorg". Voorts zal door de werklieden als vrijwillige bijdrage gestort worden
een bedrag van 1% van hun loon. Door deze besluiten zal wekelijks een som van
ongeveer f100 ten bate van het plaatselijk comité komen. De storting zal plaats
hebben voorloopig voor een tijd van 3 maanden.

1730

Roode Kruis.

Te Zaandam is gisteravond een afdeeling Zaanstreek van de vereeniging "Het
Nederlandsch Roode Kruis" opgericht. Zij omvat de gemeenten Zaandam, Koog, Zaanwijk
en Wormerveer. Staande de vergadering traden 52 leden toe. Aan burgemeester K. ter
1735 Laan zal het eerevoorzitterschap worden aangeboden.

Voor de militairen.

Op initiatief van den heer Ant. L. Akkerhuys zijn te Apeldoorn "soldaten-avonden"
georganiseerd in het gebouw "Tivoli". Daartoe hebben medewerking toegezegd
1740 zangeressen en zangers, musici enz. Ook voordrachten en tooneeluitvoeringen behooren
tot de ontspanningen, den militairen aangeboden.

Uitvoer van paarden.

Men schrijft ons uit Zevenaar: Gistermiddag zijn hier ingeladen met bestemming naar
1745 Duitschland veertien z.g. "anderhalfjarige" paarden, die met nog vijf andere hier
waren geconfisqueerd wegens het uitvoerverbod. Van den eigenaar vernam onze
correspondent dat men in Den Haag, rekening houdende met het spraakgebruik in
Duitschland, dat dit soort paard rangschikt onder "veulen", ten gevolge waarvan de
1750 man meende tot den uitvoer gerechtigd te zijn, goedgevonden heeft dat deze veertien
de grens over gaan. Men deelde hem daarbij o.a. mede, dat paarden beneden een jaar in
't vervolg het land mogen uitgevoerd als veulen, oudere blijven ten uitvoer verboden.
Daarmede de dan officieel een beslissing gevallen, welke aan veler onzekerheid een
eind zal maken.

1755

Wetenswaardigheden.

Krijgsschatten.

— Wij hebben in ons blad reeds het een en ander medegedeeld over den Duitschen
krijgsschat, welke tot dusver werd bewaard in den Julius-toren van Spandau. Eenige
1760 bijzonderheden over dezen Duitschen oorlogs-spaarpot vonden wij nog vermeld. Het goud
werd daar te Spandau angstvallig door een afzonderlijke militaire wacht bewaakt. Het
scheen onmogelijk, dat ooit iemand de handen er naar kon uitsteken. In het land van
den kapitein van Köpenick is echter veel mogelijk, en inderdaad is er een inbreker op
het denkbeeld gekomen, deze millioenen gouden staven te stelen; de brutale boef
heette Reinsdorf, en werkelijk gaf hij uitvoering aan zijn plannen door een tunnel te
1765 graven van een huis in de buurt naar de kelders van den Julius-toren. De politie
kreeg echter lucht van de poging en deed een inval bij den tunnel-graver, die toen
echter reeds ontsnapt was. Later kreeg men hem echter toch in handen, na zijn
mislukten aanslag op het Germaniastandbeeld bij Bingen.

Van den Russischen krijgsschat vernemen we, dat deze een bedrag vertegenwoordigt van
1770 ruim vier honderd millioen; ten minste dit is de som, waarvan het legerbestuur sprak
bij het uitbreken van den oorlog met Japan. Men betwijfelt, of na den oorlog deze som
weer werd aangevuld; verzekerd wordt, dat deze krijgsschat op het oogenblik ongeveer
honderdvijftig millioen gulden bedraagt en geborgen ligt in de kelders van de
vesting-gevangenis van Peter en Paul; het goud is verpakt in oude ammunitieblikken
1775 die weer verzameld zijn in caissonwagens, welke in de kelders staan onder het
waterpeil van de Newa.

Van de andere landen weet men niet met juistheid de grootte der verschillende
krijgsschatten.

Slechts weet men van de Vereenigde Staten, dat deze na den oorlog van 1861—1865 ook
1780 begonnen zijn, er een krijgsschat op na te houden; men verzamelde echter geen gouden
staven, doch uitsluitend zilver. Het verhaal wil, dat men voor groote sommen bijeen

1785 gebracht had, doch het geld niet in kelders, maar op de zolders van het departement van financiën bewaarde, zoodat op zekeren dag heel het gewicht naar beneden kwam en een aantal ongelukkige beambten in het Washingtonsche gebouw onder de dollars verpletterd werd.

Een eigenaardige étalage.

1790 Toen we gisteren vaneen Haagsche étalage melding maakten, wisten we nog niet dat in onze stad ook iets merkwaardigs te zien is. Het Amsterdamsche Wissel- en Effectenkantoor op de Leliegracht 22 heeft in haar toonkast neergelegd een collectie noodmunten in papier, zilver, koper en lood, o. a. noodmunt van Leiden, belegerd door de Spanjaarden onder Valdez, 1573-1574, waarde 5 stuivers, gemaakt van het papier der misboeken; dito van 20 stuivers; noodmunt der stad Amsterdam, belegerd door de Staten in 1578, ter waarde van 5 stuivers; noodmunt der stad Groningen, belegerd door de bisschoppen van Munster en Keulen in 1672, waarde in zilver 50 stuivers; dito van 25 stuivers; dito van 6 stuiver; Luxemburg belegerd door de Franschen in 1795, zilveren belegeringsmunt van 72 stuivers; koperen 10-centimenstuk van het belegerde Antwerpen in 1814; koperen belegeringsmunt van Maastricht 1579, van 2 stuivers; looden belegeringsmunt van Middelburg.

1800

Pour les blessés français!

1805 Quelques dames de la Colonie Française, occupées a travailler pour la Crois Rouge Française, seraient hereuses et reconnaissantes du précieux concours de leurs amis Hollandais. Une première caisse partira le mercredi prochain 9 Septembre. Tous les dons en argent et en nature ainsi que les offres de travail a domicile seront acceptés avec grande reconnaissance. Sont spécialement désirés: Les chemises de coton ou en flanelle de sport; les chaussettes en grosse laine, de préférence tricottées à la main; draps de lits neufs ou usagés; couvertures de laine, vieilles toiles mousselines pour bandages, ouates stérilisées, laines pour tricoter *). Ceux qui voudraient participer a cette oeuvre sont priés d'adresser leurs dons, le plus vite possible, à Mesdames. S. J. RICHARD, Joh. Verhultstraat 18. H. VERKOUTEREN, Prinsengracht 510. A. FORTANIER, Roemer Visscherstraat 13. A. HELDRING, Sarphatikade 20. H. VOORHOEVE, P. C. Hoofstraat 52. J. ARNAL Valeriusstraat 207.

1815 *) Vertaling van de bij voorkeur gewenschte artikelen: katoenen hemden, sporthemden, wollen sokken, liefst uit de hand gebreid, nieuwe of gebruikte beddenlakens, wollen dekens, oud linnen, geschikt voor verbanden, gesteriliseerde watten, breiwool, enz.

BEURS EN NIJVERHEID.

De Londensche Beurs.

1820 "Fin. News" maakt melding van een nieuw plan dat in Londensche beurskringen is geopperd in zake een regeling der openstaande posten bij een hervatting der beurszaken. Dit project, dat punten van overeenkomst vertoont met het bankplan Edersheim te onzent, doch zonder hulp van den Staat zou kunnen worden doorgevoerd, beoogt de oprichting van een trust-maatschappij die alle openstaande posities zou overnemen en hiervoor in de plaats 4½% obligatiën zou verstrekken. De voorsteller schat deze posten op £30 millioen. Van andere zijde meent men echter, dat het bedrag aanmerkelijk hooger is. Onder de over te nemen waarden zijn natuurlijk vele waarop geregeld dividend wordt betaald. Aannemend dat dit dividend over het geheele over te nemen bedrag op een gemiddelde van 4% uitkomt, dan zou alleen voorzien moeten worden in het resteerende ½%, en zulks slechts voor zoover het niet mogelijk blijkt de overgenomen posten geleidelijk geheel of ten deele tot den kostenden prijs of hooger van de hand te doen. Dit tekort zou gedekt kunnen worden door invoering van een beursbelasting, waaraan de beursfirmas dus uit den aard der zaak slechts zouden hebben bij te dragen naarmate zij grooter zaken doen en dus de heffing beter kunnen dragen. Het plan, dat zich inderdaad door grooten eenvoud kenmerkt, is officieel bij het Londensche beursbestuur aanhangig gemaakt en zal dus wel tot verdere besprekingen aanleiding geven.

1835

Nieuwe Fransche Leening.

1840 Volgens de "N. Fr. Pr." sloot de Fransche regeering met de firma Morgan te New-York eene leening van \$100 millioen. De opbrengst zal in Amerika blijven en alleen dienen voor den aankoop van graan. Morgan zou te Washington hebben gevraagd of de regeering zich tegen de leening verklaarde. Wilson en Bryan zouden echter geweigerd hebben een definitief antwoord te geven.

1845

De Duitsche regeering en de kartels.

In Deutschland hebben verschillende kartels, evenals zulks elders is geschied,

1850 geweigerd om in de tegenwoordige omstandigheden anders dan à contant te verkoopen en hebben vele van deze organisaties hun condities ook in andere opzichten verscherpt. Hiertegen is van den kant der afnemers sterk verzet ontstaan. In het belang van een voortgang van het zakenleven heeft thans de Duitsche regeering ingegrepen. Voor het eerst kiest zij hierbij tegen de kartels partij. De Pruisische minister van handel heeft thans officieel medegedeeld, dat de regeering krachtig zal ingrijpen, indien de 1855 verschillende kartels zich niet vóór 8 dezer schriftelijk tegenover de regeering verbinden hun leverings- en betalingsvoorwaarden gedurende den oorlog niet te verscherpen, hun optreden aan te passen aan de tegenwoordige toestanden, verscherpte voorwaarden die sinds 1 Juli j.l. zijn vastgesteld onverwijld in te trekken, toe te staan dat de afnemers zoo noodig orders annuleeren of uitstel van betaling verkrijgen en in het algemeen de grootst mogelijke tegemoetkoming te betrachten.

1860

De Duitsche suiker-industrie en de oorlog.

De belanghebbenden bij de Duitsche suikerindustrie hebben er bij de Duitsche regeering op aangedrongen het uitvoerverbod van suiker in te trekken. Hierop is geantwoord dat dit niet dadelijk mogelijk is, doch dat in elk afzonderlijk geval zal 1865 worden overwogen of het mogelijk is verloop tot uitvoer naar neutrale landen te geven. De "K. Ztg." wijst er op, dat een spoedige opheffing van het uitvoerverbod een levensvraag is voor de Duitsche suiker-industrie. De Duitsche suiker-productie overtreft verre de binnenlandsche vraag, zoodat ca. 25 millioen ecntner moeten worden geëxporteerd. Is dit onmogelijk, dan lijden handel en industrie geweldige verliezen 1870 aan rente, pakhuishuur enz. afgezien van het feit dat de binnenlandsche prijzen door het uitvoerverbod sterk worden gedrukt. Door den export zou voorts geld in het land komen. Dat het uitvoerverbod voor Duitschland reeds nadeelige gevolgen heeft gehad, blijkt hieruit dat Zwitserland het extra-recht op Italiaansche suiker heeft opgeheven, ondanks de bepalingen der Brusselsche conventie. Zwitserland was tot 1875 dusverre een der voornaamste afnemers. Italië zal zich voorts van de markten in Turkije, Griekenland en de Levant kunnen meester maken. De tegenwoordige voorraden in Italië zullen wel in Engeland worden afgezet, waar men zich thans niet meer aan de suiker-conventie zal storen, die invoer van gepremieerden Italiaanschen suiker verbod. Is het uitvoerverbod opgeheven, dan zou Duitschland door bemiddeling van 1880 Italië in den Levant etc. kunnen leveren. Ook via Nederland zouden belangrijke hoeveelheden naar elders vervoerd kunnen worden. Over de Oostzee-havens of Kopenhagen zou uitvoer naar dé Vereenigde Staten mogelijk zijn. Engeland, het voornaamste afzetgebied voor Duitsche suiker, is thans in elk geval voor dit product gesloten. De voorraad in Engeland bedroeg op 1 Juli 300,200 ton, de consumptie maandelijks 150,000 1885 ton. Aanvulling is voornamelijk mogelijk uit Java, Cuba, de Engelsche koloniën en Italië, zoodat Engeland, zij het ook tot hooge prijzen, de benoodigde hoeveelheden suiker zal kunnen blijven betrekken.

Uit Oostenrijk.

1890 Uit Weenen wordt gemeld, dat de omzet van het chequeverkeer der Postspaarbank in Aug. met 1592 tot 1862 millioen kronen is gedaald.

Oostenrijk-Hongarije en de oorlog.

1895 Zooals reeds gemeld, hebben de regeeringen van Oostenrijk en Hongarije besloten tot nader order in d oorlogskosten te voorzien door het creëeren van schatkistbiljetten, die bij de circulatiebank beleend zullen worden. Thans wordt bericht, dat de Oostenrijksch-Hongaarsche Bank in verband hiermede heeft besloten tot nader order geen weekstaten meer te publiceeren.

American Car & Foundry Company.

1900 Volgens bij het Administratiekantoor Hubrecht c.s. ontvangen telegrafisch bericht, heeft het bestuur der American Car & Foundry Company een dividend gedeclareerd van 1 3/4% op de preferente aandelen en van ½% op de gewone aandelen betaalbaar 1 October 1914 te New-York op de aandelen, zoodat die op 11 September a.s. in de boeken zijn 1905 ingeschreven.